

Okulöncesi Öğretmen Adaylarının Bakış Açısından: Neden Öğretmenliği Seçtiler ve Nasıl Çocuk/Çocukluk Algıları Var

From the Perspectives of Pre-Service Preschool Teachers: Why They Choose Teaching and How They View Child/Childhood

Zeynep Berna ERDİLLER-YATMAZ*

Ersoy ERDEMİR**

Fetiye ERBİL***

Received: 23 July 2018

Research Article

Accepted: 14 December 2018

ABSTRACT: Early childhood teacher education literature emphasizes the importance of examining factors that play role in preschool teacher candidates' career choices in light of the views and beliefs they hold toward child/childhood. This study investigates what factors play a role in first year preschool teacher candidates' career choices and how these factors overlap with their perceptions of child and childhood. The design was a "case study" of qualitative research approaches. Multidimensional structured in-depth interviews, each of which lasted 60 to 90 minutes, were conducted with 15 teacher candidates. Findings show that such factors as (a) internal motivation, (b) external motivation, (c) altruistic reasons, (d) sacrificing, and (e) past personal experiences were determinant in teacher candidates' career choices. When the relationship between teacher candidates' career choice reasons and their child/childhood perceptions was examined based on John Wall's (2010) historical and theoretical approach to child and childhood, no precise and apparent relationship was found. Yet it is understood that the factors of career choice are intricately related to (a) top down, (b) bottom up, (c) developmental and (d) childist-active perceptions of childhood. The study reveals in depth the theoretical implications of career choice factors and the complex relationship between these factors and child/childhood perceptions and presents suggestions for early childhood teacher education.

Keywords: early childhood education, career choice, child perception, childhood perception.

ÖZ: Erken çocukluk öğretmen eğitimi araştırmaları alanyazını, okul öncesi öğretmen adaylarının meslek seçiminde rol oynayan faktörlerin çocuğa ve çocukluğa dair sahip oldukları görüş ve inanışları çerçevesinde incelenmesinin önemini vurgulamaktadır. Bu çalışma, okulöncesi öğretmenliği birinci sınıf öğrencilerinin meslek seçiminde rol oynayan faktörlerin neler olduğunu ve bunların öğretmen adaylarının çocuk ve çocukluğa dair algılarıyla ne yönlere örtüştüğünü araştırmaktadır. Çalışma deseni nitel araştırma yaklaşımlarından "durum çalışması" olup, 15 öğretmen adayı ile her biri 60 ila 90 dakika arasında süren çok boyutlu yapılandırılmış derinlemesine görüşme tekniği kullanılmıştır. Bulgular (a) içsel motivasyon, (b) dışsal motivasyon, (c) özgecil/alturistik sebepler, (d) ödün verme ve (e) geçmiş bireysel deneyimler gibi faktörlerin öğretmen adaylarının meslek seçiminde etkili olduğunu göstermektedir. Öğretmen adaylarının meslek seçimi faktörleri ile sahip oldukları çocuk/çocukluk algıları arasındaki ilişki John Wall'un (2010) çocuğa ve çocukluğa dair tarihsel ve felsefi yaklaşım kuramı çerçevesinde incelendiği zaman net bir ilişki görünmemekle beraber; meslek seçimi faktörlerinin (a) tepeden alta, (b) alttan yukarı, (c) gelişimsel ve (d) dairesel: aktif ve yaratıcı gibi çocuk/çocukluk algıları ile karmaşık şekilde ilişkilendiği anlaşılmaktadır. Çalışma, meslek seçimi faktörleri ve bu faktörlerin çocuk/çocukluk algısı ile arasındaki karmaşık ilişkiyi kuramsal açıdan derinlemesine ortaya koymakta ve aynı zamanda erken çocukluk öğretmen eğitimi alanına öneriler sunmaktadır.

Anahtar kelimeler: okulöncesi eğitimi, meslek seçimi, çocuk algısı, çocukluk algısı.

* Corresponding Author: Asst. Prof. Dr., Boğaziçi University, Istanbul, Turkey, zeynep.erdiller@boun.edu.tr

** Asst. Prof. Dr., Boğaziçi University, Istanbul, Turkey, ersoy.erdemir@boun.edu.tr

*** Ph.D. Candidate, Boğaziçi University, Istanbul, Turkey, fetiye.erbil@boun.edu.tr

Citation Information

Erdiller-Yatmaz, Z. B., Erdemir, E., & Erbil, F. (2018). Okulöncesi öğretmen adaylarının bakış açısından: Neden öğretmenliği seçtiler ve nasıl çocuk/çocukluk algıları var. *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi [Journal of Theoretical Educational Science]*, 12(1), 316-341.

Giriş

Öğretmenlik ve öğretmen davranışları, toplumun mesleği icra edenleri dâhil birçok kesimini yakından etkilemesi nedeniyle eğitim alanında birçok çalışmaya konu olmaktadır. Öğretmenlerin sınıf için uygulamaları, tutum ve inanışlarının yanında öğretmen kimliği, tükenmişliği ve hepsinin öncesinde öğretmenlik mesleğinin tercih edilme nedenleri sıklıkla araştırılmakta ve güncel olarak tartışılmakta olan bir olgudur. Öğretmenlik mesleğinin icra edilmiş şekli ve öğretmenliğe yönelik tutum ve inanışlar, öğrencilerin öğrenme çıktılarında dolaylı olarak belirleyici olmakla birlikte (örn. Charlesworth, Hart, Burts, Mosley, & Fleege, 1993; Clark & Peterson, 1986; Fang, 1996; Isenberg, 1990; Kagan, 1992; Pajares, 1992; Spodek, 1988; Yonemura, 1986), öğretmenlerin meslek tercihleri de hem öğretmenleri hem de çocukları dolaylı ve doğrudan etkilemektedir (Thomson, Turner, & Nietfeld, 2011). Bu durum öğretmenlik mesleğinin tercih edilme sebeplerini daha yakından ve derinlemesine incelemeyi gerektirmektedir.

Öğretmenlerin öğretmenlik mesleğini neden tercih ettiği, bir öğretmen olarak kendilerini nasıl tanımladığı çocukların eğitim sürecinde son derece önemli olmakla birlikte öğretmenlerin çocuğu ve çocukluğu nasıl tanımladığı da çalışılması gereken önemli bir olgu olarak ortaya çıkmaktadır (Erdiller-Yatmaz, Erdemir, & Erbil, 2018). Öğretmenlerin meslek seçimindeki motivasyonlarına dair önemli sayıda çalışma yapılmış olmasına karşın (örn. Manuel & Hughes, 2006; Özsoy, Özsoy, Özkara, & Memiş, 2010; Thomson, Turner, & Nietfeld, 2011), öğretmenlerin çocuk/çocukluk algısı ve mesleği tercih etmeleri arasındaki ilişki çalışılmamış bir konudur.

Bu çalışmanın amacı, okulöncesi öğretmenliği öğrencilerinin öğretmenlik mesleğini tercih etme nedenlerini belirlemek ve bu nedenleri çocuğa ve çocukluğa dair sahip oldukları düşünceler ve inançlar doğrultusunda derinlemesine incelemektir. Bu doğrultuda bu çalışmada ilk olarak öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini seçme nedenleri alanyazın çevresinde tartışılacaktır. İkinci olarak söz konusu çalışmanın bulguları doğrultusunda okulöncesi öğretmen adaylarının meslek seçimi nedenleri sunulacak yine ilgili alanyazın çerçevesinde tartışılacak ve son olarak okulöncesi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih etme nedenleri ile var olan çocuk algıları arasındaki ilişki birlikte değerlendirilecektir.

Öğretmenlerin Meslek Seçimi

Öğretmenlerin meslek seçimine ilişkin motivasyonları son yıllarda sıklıkla çalışılan bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Öğretmenliği bir kariyer olarak seçme motivasyonu ülkelere göre farklılıklar gösterebildiği ve sosyo-ekonomik durum, kültürel değerler gibi faktörlerin oluşturduğu sosyo-kültürel bağlam, öğretmen adaylarının öğretmenliğe dair algısında ve öğretmenlik mesleğini seçme motivasyonlarında belirleyici unsurlar olduğu için (Thomson, Turner, & Nietfeld, 2011) bu konuya ilişkin çalışmalara olan ilgi günümüzde de birçok ülkede ve kültürde devam etmektedir.

Bu konuda yapılan daha eski çalışmalara baktığımızda Albeck'in (1987) meslek seçimini, devam eden ve kişinin hayat döngüsünde meydana gelen kalıcı aşamalardan dinamik aşamalara olan geçişten etkilenen gelişimsel bir süreç olarak tanımladığını görebiliriz. Bu doğrultuda meslek seçimi, bireyin eğilimleri, ihtiyaçları, esinlenmeleri, mizacı ve eğitimi gibi içsel motivasyonları ile ebeveynler, arkadaşlar, öğretmenler, bilgi

kaynakları ve zamanlama gibi dışsal motivasyonlar arasında gerçekleşen bir ödün verme sürecidir. Ebeveynler, özellikle anne gibi bireyin hayatında anahtar rol oynayan kişilerin etkisi, alandaki bir uzmanla tanışma ve kişisel deneyimler meslek seçimini etkileyen önemli faktörlerdir. Benzer şekilde, Holland (1985) ve Roe'ya (1957) göre meslek seçimlerinde bireyin; aile, çevre ve genetik faktörlerin etkileşimi sonucu gelişen kişisel ihtiyaçları ve tercihleri etkilidir. Bunlara ek olarak kişinin geçmiş deneyimleri de meslek seçimini etkileyen faktörlerden biri olarak ortaya çıkmaktadır. Alanla ilgili önceden yaşanan kişisel bir tecrübe ya da eğitime atfedilen kişisel değerler, adayların öğretmenlik mesleğiyle ilgili belirli görüşler oluşturmada etkilidir; aynı zamanda tüm bu deneyimler ve değerler, öğretmen adaylarının gelecekteki öğretmenlik rollerinde ve uygulamalarında belirleyici olmaktadır (Richardson & Watt, 2005; Thomson, Turner, & Nietfeld, 2011).

Meslek seçimi, bireyin kendi kişiliğini ifade edebilme ve çevresiyle etkileşiminde kendi tarzını uygulayabilmesinin bir yoludur. Dolayısıyla meslek seçiminin sosyal bir boyutu olduğu da ileri sürülmektedir (Ginzberg, 1972; Super, 1980). Bireyin seçtiği mesleğin, kişinin sahip olduğu sosyal rollerinden (ebeveyn, eş, vatandaş) biri olarak algılanması gerektiği ve meslek seçiminde etkili olan faktörlerden birinin de farklı roller arasındaki ilişki ve uyumluluk olduğu düşünülmektedir. Bu doğrultuda öğretmen adaylarının, öğretmenlik mesleğine girişini belirleyen faktörlerden birinin de geçmişteki eğitim deneyimleri olduğu düşünülmektedir.

Öğretmen adaylarının meslek seçimini etkileyen faktörlere bakıldığında, ilgili alanyazında üç temel neden öne çıkmaktadır (Chang-Kredi & Kingsley, 2014; Court, Merav, & Ornan, 2009). Bunlardan ilki özgecil (alturistik) olarak nitelendirilmekte ve öğretmenlerin öğretmeyi sosyal olarak uygun bir meslek olarak algılıyor olduğunu ifade etmektedir. Öğretmen adayı, öğretmenliği çocuğun gelişimine katkıda bulunma ve daha iyi bir toplum yaratma fırsatı olarak değerlendirmektedir. İkinci neden öğretmenlerin içsel motivasyonunun bir yansıması olarak ortaya çıkmakta; kişinin öğretmen olmak için yaratılmış olduğunu düşünmesi ve öğretmenliğin kişinin ilgilerine, hoşlanmasına, yaratıcılık gibi kişisel özelliklerini ifade etmesine fırsat tanınması olarak nitelendirilmektedir. Son olarak meslek seçiminde etkili olan üçüncü faktör ise ekonomik sebepler, iş güvencesi, tatiller, çalışma şartları, sosyal statü gibi dışsal sebepler olarak tanımlanmaktadır.

Diğer taraftan Thomson, Turner ve Nietfeld (2011), meslek seçimine temel oluşturan altı faktör ileri sürmüş ve bunları içsel motivasyon/değer (öğretmekten zevk alma gibi), işin getirdiği imkanlar (iş güvencesi, çalışma koşulları gibi), kurulan anlamlı ilişkiler (öğretmenliğin sosyal ve toplumsal hayata etkisi gibi), özgecil görüşler (yardım etme isteği gibi), beceri/yetenek (öğretmenliğe uygun bir kişilik gibi) ve fırsatlar/olanaklar (öğretmenlik sayesinde elde edilebilecek mesleki imkanlar gibi) olarak ayırmıştır.

Benzer olmakla birlikte Manuel ve Hughes (2006), öğretmen adaylarının öğretmen olma kararlarını etkileyen faktörleri sekiz temel başlıkta ele almış ve kişisel doyum, öğretecekleri alanı sevme, gençlerle çalışmayı sevme, yaşam tarzı, çalışma koşulları, mesleki konum, kazanç ve getirdiği güç olarak sıralamıştır. Az da olsa bahsedilen diğer faktörler ise başkalarına yardım etme, değişim yaratma, kendi öğretmenlerinin etkisi, ailedeki rol modelleri, sahip olunan tatiller, içsel tutku, iş bulma

kolaylığı, alınan eğitimi başka alanlarda kullanma, çocuk sahibi olma ile birlikte sürdürülebilmesi şeklinde yer almaktadır.

Son olarak Kyriacou ve Coulthard (2000) öğretmenlik mesleğini seçmede en etkili olan üç faktörü; gençlerle çalışma şansı, topluma katkıda bulunabilecek bir meslek olması ve kişiye sorumluluk yükleyen bir meslek olması şeklinde belirlemiştir. Katılımcıların en düşük oranlarda tercih ettiği faktörler ise; yüksek kalitede kaynakları ve ekipmanları olan bir meslek olması, yurt dışına seyahat etme fırsatının olması olarak sıralanmaktadır.

Söz konusu faktörlerin uluslararası çalışmalarda nasıl ortaya konduğuna bakan Chang-Kredi ve Kingsley (2014), Kanada, ABD, İngiltere, Avustralya gibi ülkeler içsel ve özgecil motivasyonu vurgularken (Bastick, 2000); Jamaika, Zimbabve, Kamerun gibi gelişmekte olan ülkelerde yapılan çalışmalar dışsal motivasyon kaynaklarını vurgulamaktadır (Evans, 1993; Yong, 1995). Türkiye ve Malezya’da öğretmenlik mesleğine girişte dışsal ve özgecil motivasyonun hâkim olduğu görülmüştür (Azman, 2013; Yüce, Şahin, Koçer, & Kana, 2013). Yine bu konuda Türkiye’de yapılan çalışmalara bakıldığında, öğretmen adayları mesleği seçerken gerekçelerini çocuklara duydukları sevgi, çalışma koşullarının iyiliği, iş güvencesi, toplum için yararlı olma, mesleğin saygınlığı, öğretmeyi sevmek, kendi öğretmenleriyle kurdukları olumlu ilişkiler, aile ve sosyal çevrenin etkisi, mesleğin ‘kutsal’ olduğuna inanma olarak açıklanmaktadır (Boz & Boz, 2008; Eskicumalı, 2002; Gürbüz & Sülün, 2004; Ubuz & Sarı, 2009).

Bu çalışmada alanyazın doğrultusunda incelenmek üzere temel alınan öğretmenlik mesleği seçimi faktörleri; içsel motivasyon (çocukları ve onlarla çalışmayı sevmek/isteme, öğretmenlik mesleğini sevmek/isteme, bu meslek için gerekli özelliklere sahip olduğunu düşünme), dışsal motivasyon (çevrenin ve aile bireylerinin etkisi, yaşamını kolaylaştıracak bir seçenek olması vb.), özgecil (altruistik) nedenler (çocukların hayatına dokunma, iz bırakma, birileri için bir şeyler yapabilme vb.), ödün verme (istediği gerçekleşmeyince en iyi ikinci ihtimal olarak görme, okula göre tercihte bulunma, aradığını bulamayınca razı olma, öğretmen olacaksa okul öncesi öğretmeni olmayı tercih etme vb.) ve geçmiş bireysel deneyimler (bir aile büyüğünü, tanıdığını veya kendi öğretmenlerini model alma) olarak belirlenmiştir.

Yukarıda aktarılan alanyazın, erken çocukluk eğitimcisi adaylarının meslek seçiminde rol oynayan faktörlerin çocuk/çocukluğa dair sahip oldukları görüş ve inanışları çerçevesinde incelenmesinin önemini vurgulamaktadır. Bu doğrultuda araştırmanın temel sorusu, okulöncesi öğretmenliği birinci sınıf öğrencileri özelinde meslek seçiminde rol oynayan faktörlerin neler olduğu ve bunların öğretmen adaylarının çocuk/çocukluğa ilişkin algılarıyla ne yönlerden örtüştüğüdür.

Okulöncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk ve Çocukluk Algısı

Çocuk ve çocukluk her daim birçok bilim dalının önemsedığı, üzerinde çalıştığı ve hakkında yazdığı bir olgu olmuştur (Wright, 2015). Aynı zamanda çocukluk biyolojik, psikolojik ve kültürel bir olgudur. Çocuğun ve çocukluğun tanımının tarihsel gelişimini ilk olarak Aries (1962) incelemeye almış ve başlangıç çocuğun sonrasında hem konu olarak hem de özne olarak araştırmalarda ele alınmasına ve yer verilmesine kadar ilerlemiştir.

Son yıllarda çocuk ve çocukluk algısı üzerinde yoğunlukla çalışan Wall (2010) çocuğa ve çocukluğa dair tarihsel ve felsefi yaklaşımları kendi sunmakta olduğu çerçeveden incelemektedir. Bu çerçeveye göre geçmişten günümüze varlığını ve etkisini sürdürmekte olan üç farklı yaklaşım mevcut olup, felsefi, toplumsal, ahlaki ve dini birçok amaca hizmet etmiş olan bu yaklaşımlar çocuğu insanın ilk evresi ve orijinal formu olarak ele almakta ve insanın doğasına ilişkin düşünceler çocukta hayat bulmaktadır.

Wall'a (2010) göre çocuğa olan yaklaşımlarda ilk olarak "tepeden alta" yaklaşım, Plato, Martin Luther, John Calvin, Immanuel Kant gibi erken çocukluk eğitiminin önemini ilk olarak vurgulayan düşünürlere ek olarak Musevilik, Hristiyanlık ve İslam gibi tek tanrılı dinlerin ve içerdikleri farklı mezheplerin öğretilerine dayanmaktadır. Birbirlerinden farklı noktaları vurguluyor olsalar da bu düşüncelerin bulunduğu nokta çocuğa yaklaşımları, yetişkin-çocuk ilişkisinde belirleyici ve hükmedici otoritenin gerekçelendirilmesi, çocuklar için eğitimin önemini ve toplumsal düzenin ve adaletin sağlanmasındaki rolü, ahlaki davranış ve iradeye karşın çocukların donanımlarının yetersizliğidir. İnsan doğası idaresi zor ve usdışıdır ve çocukluktan itibaren yüksek ahlaki kuralların empoze edilmesine ihtiyaç duyar. Çocuğa özenli ve dikkatli disiplin uygulanması önemlidir. Kısacası çocuk toplumda tamamen edilgen bir role sahiptir; yeterli ve katkıda bulunabilecek bir üye haline gelebilmesi için eğitilmesi gerekir (Corsaro, 1997).

"Tepeden alta" yaklaşımın bir nevi karşıtı olan "alttan tepeye" yaklaşım ise bir öncekinin aksine insan doğası ve dolayısıyla çocuğun zafiyet içermediğini kabul ederken, çocuğun doğası gereği saflığı, sadeliği ve doğayla uyumu yansıttığını; çocukların iyiliğin göstergeleri olduğunu savunur. Çocuklar takdir edilmeli, özenle yetişmelerine imkân verilmeli ancak yetişkinlere göre daha güçsüz ve dolayısıyla etki altında kalabilir oldukları için sıkı bir şekilde kollanmalıdır. Çocukluk kendine has özellikleriyle büyümlü bir bahçedir ancak bu büyümlü bahçede kimlerin çocuklarla etkileşimde olacakları dikkatle düşünülmelidir. Ancak bu koruma ve kollama sonrasında çocukların kendi doğalarında sahip oldukları cevheri dışa vurmaları ve bozulmuş toplumları kurtarabilecek potansiyellerini koruyabilmeleri mümkün olacaktır. Wall (2010) bu yaklaşımın tek tanrılı dinlerden Musevilik, Yeni Ahit, ilk Hristiyanlık (3.ve 4. Yüzyıllarda) ve İslamiyet'te ve Jon Amos Comenius, Jean Jack Rousseau ve modern Protestanlığın kurucusu Friedrich Schleiermacher'ın düşüncelerinde hayat bulduğunu ileri sürmektedir. Sonrasında bu bakış açısı çocukluğun kendine has ve farklı doğasının altını çizmesi nedeniyle 1970'li yıllarda başlayan çocukluk araştırmalarının ve üçüncü bakış açısı olan gelişimsel bakış açısına evrilmiştir ancak aynı zamanda da kendi varlığını korumaya devam etmektedir (Wall, 2010).

Son olarak "gelişimsel" bakış açısına göre çocuk insanın özüdür; ne saf ne de idaresi zordur. Çocuk, insanın henüz oluşmakta olan kapasitesini yansıtır. İnsan doğasına karşı tarafsız bakış açısına sahip olan bu yaklaşım çocuktaki hem iyiliği hem de kötülüğü yapabilme kapasitesinin varlığını kabul eder. Çocukluk, yetişkinlikten ayrı değerlendirilmesi gereken, kendine has özellikleri ile ayrı ve benzersiz bir dönemi ve bir potansiyeli işaret eder. "Olmakta olanı" ve "olabilecek olanı" ifade eder de denilebilir. Ancak gelişimsel ihtiyaçları, becerileri, yeterlilikleri son derece büyük önem taşımaktadır. Wall'un (2010) tasvir ettiği bu çocuk, Sigmund Freud, Jean Piaget, Erik

Erikson ve takipçilerinin çalışmalarında hayat bulmuş, çocuk gelişimi ve eğitimi alanında çığır açmış ve halen de hüküm sürmektedir.

Güncel alanyazın ve sosyoloji biliminin geçmişi düşünülecek olursa çiçeği burnunda alt dalı olan yeni çocukluk sosyolojisi, yeni bir çerçeve ileri sürmektedir, o da toplumun etkin eş-inşacısı olarak çocuktur. Wall (2010), diğer üç yaklaşıma ek olarak tanımlamış olduğu son yaklaşımı çocuk algısını Dairesel (*circular*) olarak nitelendirmekte ve insan doğasını ve dolayısıyla da çocukları yaratıcı olarak betimlemektedir. Wall toplumlarda süregelmekte olan çocuk algısının incelenmesini bir nevi bir öz-değerlendirme olarak nitelendirmektedir. Feminizm, hümanizm, çevrecilik (*environmentalism*) vb. toplumsal hareket, kuram ve ideolojileri ifade etmek için kullanılmakta olan –izm’den hareketle bu süreç için *çocukizm* (*childism*) terimini ileri sürmektedir. Bu terimle amaçladığı toplumdaki uygulama ve anlayışların çocukların çocukluk deneyimlerine ve seslerine cevap verebilecek nitelikte değiştirmesine yol açmaktır. Bu doğrultuda son kategori olan dairesel (*circular*) yaklaşıma göre insanlığın yüce amacı toplumda ve bireyler arasında açıklayıcılığı artırabilmektir ve bu ancak dairesel: aktif ve yaratıcı bakış açısını özümsemek ile ve hayata geçirebilmek ile mümkün olabilir. Dolayısıyla çocuğun yaratıcılığı, yeni fikirler ve ürünler üretmek dışında toplumu şekillendirebilecek, değiştirebilecek ve geliştirebilecek bir yaratıcılıktır. Toplumun eş-inşacıları olmaları sebebiyle de toplumda var olan tüm “diğer” ler gibi ele alınmalı ve onları da içeren, onların yaratıcılığını besleyen ve onların yaratıcılıklarıyla beslenen toplumlar oluşturabilmek gereklidir.

Yöntem

Bu çalışma nitel araştırma yaklaşımlarından “durum çalışması” yöntemi çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Durum çalışması bir kişi ya da grup ile spesifik bir durum/olay/olgu hakkında ortam, zaman, bağlam gibi çeşitli sınırlar içinde konunun kategorik, tematik ve örüntülere dayalı bir şekilde bütüncül olarak incelenmesidir (Creswell, 2007; Merriam, 1998). Durum çalışmaları “Nasıl?” ve “Niçin?” sorularını merkeze alarak incelenen konuya ilişkin ortaya atılan sorulara yorumlayıcı bir bakış açısı ile zengin söylemsel cevaplar arar (Yıldırım & Şimşek, 2011). Durum çalışmasında genellemelere ulaşmayı amaçlamaktan ziyade konunun katılımcılar özelinde derinlemesine irdelenerek anlaşılmaya çalışılması vurgulanmaktadır (Guba & Lincoln, 1994; Strauss & Corbin, 1998). Katılımcılarının bir devlet üniversitesinin okulöncesi öğretmenliği programında okuyan öğrencilerden oluşturulması herhangi benzer bir gruba genelleme amacı olmaksızın kendi özel “durumunu” yaratmaktadır. Bu doğrultuda çalışmanın yöntemsel amacı erken çocukluk eğitimi öğretmen adaylarının meslek seçiminde etkili olan faktörleri adayların çocuk ve çocukluğa ilişkin var olan düşünce sistemleri üzerinden genelleme amacı gütmeksizin belirlenen örneklem özelinde yorumlayıcı bir şekilde söylem odaklı incelemek ve anlamaya çalışmaktır.

Çalışma Grubu

Çalışma bir devlet üniversitesinin okul öncesi öğretmenliği programının birinci sınıfında kayıtlı olan tümü kadın 15 lisans öğrencisi ile gerçekleşmiştir. Öğretmen adayları programın ilk senesinde çocuk gelişimi ve erken çocukluk eğitime giriş dersleri almaktadırlar. Öğretmen adaylarının geriye dönük meslek seçimlerini belirleyen faktörleri okulöncesi öğretmenliği lisans programına yerleşmelerinin hemen ardından

inceleyebilmek adına, örneklem özellikle programın birinci yılındaki öğretmen adaylarından oluşturulmuştur.

Katılımcıların yaş ortalaması 22.3 (SS=1.44) olup mezun oldukları lise türleri sıklık sırasıyla, Anadolu Öğretmen Lisesi (10), Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (3) ve Özel Anadolu Lisesi'dir (2). Katılımcıların büyük çoğunluğu Anadolu Öğretmen Lisesi mezunudur. Tümü Anadolu'nun çeşitli il, ilçe veya kasabasında doğup çocukluklarını buralarda geçirdiklerini ve düşük veya orta gelirli ailelerden geldiklerini belirtmişlerdir. Katılımcıların doğup büyüdüğü şehirler arasında Türkiye'nin Doğu, Güneydoğu, Karadeniz, Ege ve Marmara bölgelerinde olan büyük şehirler olduğu gibi küçük şehirler de bulunmaktadır: İstanbul, Kocaeli, Rize, Edirne, Samsun, Tokat Aydın, Van, Diyarbakır, Tekirdağ. Kendilerinden büyük veya küçük en az bir kardeşleri olduğunu (ortalama kardeş sayısı 2) belirten katılımcıların ortalama kardeş sayısı 2'dir. Bu demografik bilgiler, katılımcıların çocukluk ve gençlik yıllarını Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde kısıtlı aile kaynakları ve imkânları ile kendilerinden başka en az bir en fazla iki kardeş ile geçirmiş öğretmen adaylarından oluştuğunu göstermektedir.

Veri Toplama

Bu çalışma yukarıda belirtilen örnekleme gerçekleştirilen kapsamı geniş bir proje araştırmasının meslek seçimine ilişkin incelenen alt boyutuna odaklanmaktadır. Genel projenin kapsam alanının geniş olmasından ötürü, bu alt çalışmada sadece meslek seçimi faktörleri ele alınmıştır. Veri toplama süreci öncesinde yukarıda belirtilen beş boyutu derinlemesine irdeleyebilecek 30 soruluk bir görüşme protokolü hazırlanmıştır. Görüşme protokolü veri toplama süreci öncesinde örnekleme yer almayan öğrencilerle pilot olarak uygulanmış ve akabinde sorularda gerekli revizyonlar yapılmıştır. Bu çalışma için analiz sürecinde temel alınan soru ise *“Okulöncesi öğretmeni olmaya ve çocuklarla çalışmaya nasıl ve ne zaman karar verdin?”* olmuştur. Meslek seçiminde etkili olan faktörleri katılımcıların çocuk ve çocukluk algıları özelinde anlayabilmek için sorulan diğer sorular ise *“Çocuk kimdir?”*, *“Çocuğu nasıl tanımlarsın?”*, *“Çocukluk nedir?”*, *“Çocukluk nasıl bir süreçtir?”*, *“Çocuğu yetişkinden ayıran farklar var mıdır ve varsa nelerdir?”*, *“İnsanların veya toplumun gözünde ideal çocuk var mıdır?”*, *“İdeal çocuk sana göre ve topluma göre kimdir?”* olmuştur.

Katılımcılar araştırmaya ilişkin duyuru neticesinde gönüllülük ve katılımcı gizliliği esasına dayanarak belirlenmiştir. Katılımın program dersleri veya program derslerinde göstermiş oldukları akademik yetkinliğe ilişkisinin bir değerlendirmeye tabi tutulmayacağı öğretmen adaylarına teyit edilmiştir. Veriler nitel veri toplama yöntemlerinden yapılandırılmış derinlemesine bireysel görüşmeler tekniği kullanılarak toplanmıştır (Creswell, 2007). Bireysel görüşmeler katılımcı öğretmen adaylarının bağlı bulunduğu üniversitede üç araştırmacı tarafından yaklaşık bir aylık sürede gerçekleştirilmiş ve her biri 60 ila 90 dakika arasında sürmüştür. Görüşmeler daha sonra dökümü yapılmak üzere ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir.

Veri Analizi

Görüşmeler birebir yazıya dökülmüş ve tüm katılımcıların verdikleri cevaplardan ve paylaştıkları söylemlerden bütüncül bir veri seti oluşturulmuştur. Veri seti üç araştırmacı tarafından hem bireysel hem de beraberce açık kodlama, eksensel kodlama ve seçici kodlama tekniklerine göre analiz edilmiştir (Strauss & Corbin, 1998).

Bu üç aşamalı kodlama sürecinde ortak kategoriler ve kategoriler arasında birbiriyle bağlantılı örüntüler belirlenmiş, tümevarım yöntemiyle örüntülerden temalar tespit edilmiş ve temaları teyit eden ilintili söylemler alıntılar yapılarak seçilmiştir. Aşamasal veri analizi sürecinde bu nitel çalışmanın “inandırıcılık” (*trustworthiness*) prensibini karşılayabilmesi adına, analizi gerçekleştirilen üç araştırmacı üye-kontrolü (*peer verification*), eş/uzman sorgulama (*peer debriefing*) ve sürekli-karşılaştırma (*constant-comparison*) yöntemlerini (Glaser & Strauss, 1967; Lincoln & Guba, 1985) uygulayarak nihai bulgulara fikir birliğine ulaşmış, böylelikle bulguların genellenebilirliğinden ziyade inandırıcılığı teyit edilmiştir.

Bulgular ve Tartışma

Çalışmanın bulguları, araştırma soruları ve ilgili alanyazın doğrultusunda iki başlık altında sunulmaktadır. İlk olarak hizmet öncesi öğretmen adaylarının okulöncesi öğretmenlik mesleğini tercih sebepleri alanyazın bağlamında ele alınmakta, sonrasında araştırmanın birinci aşamasında gerçekleştirilmiş olan çocuk algısı bulguları (Erdiller-Yatmaz, Erdemir, & Erbil, 2018) ile meslek tercih sebepleri ilişkilendirilerek tartışılmaktadır.

Okulöncesi Öğretmenlik Tercihleri

Yukarıda da özetlendiği üzere, öğretmen adaylarının meslek seçimlerini etkileyen unsurlar ilgili alanyazında doğrultusunda 5 ayrı alt başlık altında yorumlanarak sunulmaktadır. Öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının meslek seçimlerini etkileyen faktörler konusunda yapılmış olan çalışmalar genel hatlarıyla aynı noktaları vurgulamak ile birlikte, her bir çalışma farklı bir sınıflandırma sunmaktadır.

Bu çalışmada temel alınan sınıflandırma; (1) *içsel motivasyon* (çocukları ve onlarla çalışmayı sevme/isteme, öğretmenlik mesleğini sevme/isteme, bu meslek için gerekli özelliklere sahip olduğunu düşünme), (2) *dışsal motivasyon* (çevrenin ve aile bireylerinin etkisi, yaşamını kolaylaştıracak bir seçenek olması vb.), (3) *özgecil/alturistik nedenler* (çocukların hayatına dokunma, iz bırakma, birileri için bir şeyler yapabilme vb.), (4) *ödün verme* (istediği gerçekleşmeyince en iyi ikinci ihtimal olarak görme, okula göre tercihte bulunma, aradığını bulamayınca razı olma, öğretmen olacaksa okul öncesi öğretmeni olmayı tercih etme vb.) ve (5) *geçmiş bireysel deneyimler* (bir aile büyüğünü, tanıdığını veya kendi öğretmenlerini model alma, okulöncesi eğitim alma/almama, çocuklarla ilgili deneyim ve düşünceler) olarak belirlenmiştir.

Diğer çalışmalarla olan farklılığın temel nedenlerinden biri eğitimsel bağlamın ve meslek seçimi sürecinin diğer ülkelere göre farklılıklar gösterebileceğidir. Ülkemizde meslek seçimi merkezi bir sınav sonrasında öğrencilerin puanları ölçüsünde yapmış oldukları tercihlere bağlı olarak şekillendiği için benzer çalışmalarda dışsal faktörlerin bir uzantısı olarak ele alınmakta olan *ödün verme* katılımcıların ifadeleri doğrultusunda hem *dışsal* hem de *içsel faktörleri* içinde barındırması nedeniyle ayrı bir faktör olarak değerlendirilmiştir. Buna ek olarak *geçmiş bireysel deneyimler* de diğer faktörlerin (*içsel-dışsal-özgecil*) bir karışımı olarak ortaya çıktığı için ayrı bir kategoride ele alınmıştır.

Son olarak bulguların tartışılmasında önemle altının çizilmesi gereken husus; önerilen sınıflandırmaların birbirini dışlayan kategoriler olarak sunulmadığı, aksine aynı

katılımcının tercihinde farklı kategorilerde yer alan faktörlerin etkili olduğudur. Diğer bir deyişle aynı katılımcının meslek seçimini etkileyen faktörler birden fazla kategoride gerekçelendirilerek değerlendirilebilmektedir. Dolayısıyla aşağıda bulgular altında sunulan katılımcı alıntılarının hiçbiri sadece bir kategori ile örtüşmemekte (Bkz. Ek 1), daha ziyade birden fazla kategori ile örtüşmektedir. Diğer bir deyişle, aynı katılımcı birden fazla kategorinin özelliğini göstermektedir. Ancak makalenin okunurluğunu kolaylaştırmak adına katılımcı bazındaki bütüncül alıntılar kendi içerisinde ilgili kategoriler altında sunulacak şekilde ayrıştırılmıştır.

İçsel Motivasyon

Alanyazına göre katılımcıların öğretmenlik mesleğini seçmelerine neden olan faktörlerden ilki içsel motivasyonlarıdır. Diğer bir deyişle çocukları ve onlarla çalışmayı sevmeye/isteme, öğretmenlik mesleğini sevmeye/isteme, bu meslek için gerekli özelliklere sahip olduğunu düşünme gibi nedenler öğretmen adaylarının meslek seçiminde etkili olan nedenlerin başında gelmektedir. Bu doğrultuda öğretmen adaylarının sorulara verdikleri cevaplar incelendiğinde birçok adayın içsel nedenlere dayalı olarak okulöncesi öğretmenliği mesleğini tercih ettikleri görülmektedir.

Çocuklarla çok ilgiliyimdir, çocukları çok seviyorum. Etrafımda bir sürü kuzenimin küçük çocukları var. Onlarla vakit geçirmeyi çok seviyorum. Ailem de hep söyler. “Seni bir odaya koysunlar, yanına çocuk versinler, bir ay, bir yıl annesine ihtiyaç duymadan yaşar.” (K1)¹

Benim istediğim ve mutlu olacağım meslek bu. Çünkü çocuklarla aram çok iyi, çok güzel iletişim kurduğumu düşünüyorum. Çok eğleniyorum. Çok mutlu oluyorum. Dedim ki “Benim geleceğim onlarla geçmeli. Çocuklarla haşır neşir olacağım ve bu benim hayatım boyunca istediğim meslek olacak”. (K2)

Beni tamamıyla bu düşünceye getiren şey çocukları sevmem. Çocuklarla farklı bir bağım var. Onlarla vakit geçirmeyi inanılmaz derecede çok seviyorum. Hatta burada da bir iki tane çocuğa bakmaya çalıştım. Yan komşumun ikiz çocukları var. Onlar beni ablası gibi seviyor, ben onları öyle. Çocukların bağı inanılmaz derecede. 8-9 yaşlarımdan beri çocuklarla ilgileniyorum ben. (K3)

Yukarıdaki örneklerde de görüldüğü gibi öğretmen adaylarının bazıları, meslek tercihlerinde salt çocuklara olan sevgilerinden ve çocuklarla olan iyi iletişimlerinden bahsetmekte ve içsel motivasyon kaynakları olarak değerlendirilebilecek bu durumu meslek seçimi tercihlerinde etkili olan başlıca unsur olarak nitelendirmektedirler.

Diğer taraftan, aşağıdaki örneklerde de görüleceği üzere, bazı öğretmen adayları tercihlerinde çocuklardan ziyade öğretmenlik mesleğine karşı olan istek ve sevgilerinden bahsetmektedirler. Öğretmenlik mesleğini sevmeleri, kendilerine uygun ve yapılabilir bulmaları ve bu mesleğe ilişkin bugüne kadarki tutumları meslek tercihlerinde etkili olan faktörler olarak ortaya çıkmaktadır.

Ben önce öğretmen olmaya karar vermiştim. Çünkü çok etkileniyordum. Çok sevdiğim öğretmenlerim vardı daha ilkokulda. Ortaokula geldiğimde öğretmen lisesine gitmek istediğime kesin karar vermiştim. Daha sonra lisede öğretmen lisesine gittim. (K4)

Öğretmenlerimi çok seviyordum. İngilizce öğretmenimi çok seviyordum, İngilizce öğretmeni olmak istiyordum. Matematik öğretmenimi çok seviyordum, matematik öğretmeni olmak istiyordum. Anaokuluna da gitmedim bu arada, öğretmenlik istiyordum. Lisede kız meslek lisesinde çocuk gelişimi okudum. Kafama yattı. Çok isteyerek gitmemiştim aslında ama staja gidince yapabileceğim meslek gibi geldi. Yani yapılabilir bir şeymiş gibi geldi. (K10)

¹ Katılımcı; araştırmaya katılan öğretmen adayı.

Çocukları gördükçe ya da öğrendiğimiz şeyler çocuklarla nasıl uygulanabiliyor; “Aaa buydu, bu çocuk şu an bunu yapıyor”, gibi gördükçe biraz daha okulöncesine döndüm. Yapabileceğimi düşünüyorum. Hatta en iyi şekilde yapabilmek üzerine çalışacağımı düşünüyorum. Motivasyonum var. Okulöncesinde kalmak, çocuklarla ilgilenmek, çocukların dertleriyle ilgilenmek beni tatmin edecek. (K13)

Dış Kaynaklar

Katılımcıların meslek seçimi tercihlerinde alanyazın ile paralel olarak öne çıkan bir diğer kategori ise dışsal motivasyon kaynakları olarak da nitelendirilebilecek çevresel faktörlerdir (çevrenin ve aile bireylerinin etkisi, yaşamını kolaylaştıracak bir seçenek olması vb.). Öğretmen adaylarının bazıları meslek tercihlerinde ailelerinin veya öğretmenlerinin desteğinden ve yönlendirmesinden, öğretmen lisesinde okumuş olmalarından, ilgilerini çeken alanla yakın bir ilişkilerinin varlığından söz etmişlerdir. Dikkate alınması gereken nokta ise çevresel etkiler dolayısıyla tercihte bulunan öğretmenlerin yarısından fazlasının (8 öğretmen adayından 5’i) aynı zamanda bir ödün verme durumunu da yaşamakta olduğudur. Sadece 2 öğretmen adayı çevresel faktörler ve özgecil faktörlerin etkileşiminden bahsetmiş, ödün verme niteliğinde bir karar sürecinden söz etmemiş, 1 öğretmen adayı da sadece çevresel faktörlerden bahsetmiş ancak tercihini ödün vermekle ilişkilendirmemiştir. Bu nedenle alanyazında var olan sınıflandırmadan farklı olarak bu çalışmada çevresel faktörler, ödün verme, özgecil ve geçmiş deneyimler ayrı kategoriler çerçevesinde ele alınmıştır.

Ayrıca uluslararası alanyazından farklı olarak, öğretmen adaylarının üniversite tercihlerinden önce eğitim gördükleri lise türleri de meslek seçimlerinde etkin rol oynamaktadır. Bilindiği üzere Türkiye’de öğretmen yetiştirme programlarına, özellikle okulöncesi öğretmenliği programlarına yerleşen öğrencilerin büyük çoğunluğu öğretmen lisesi ya da meslek lisesinde eğitim görmüştür. Bu her iki lise türünden mezun olan öğrenciler, okulöncesi öğretmenliği programını tercih ettikleri durumda daha avantajlı durumda olmaktadır. Bu çalışmayı gerçekleştirdiğimiz dönemde öğretmen liseleri kapanmış olup öğrenci almıyor olsa da araştırmanın katılımcısı olan öğretmen adaylarının bir kısmı bu liselerde eğitim görüp gelmiştir.

Araştırmamızda meslek lisesi veya öğretmen lisesinde eğitim görmüş katılımcılardan bazıları öğretmenlik mesleğini kendileri için daha yapılabilir ve daha kolay bir tercih olarak gördüklerini belirtmiştir. Öte yandan katılımcıların bazıları mezun oldukları lise türünü aynı anda hem dışsal hem de ödün vermelerini gerektiren bir faktör olarak değerlendirmişlerdir. Bu iki kategoriye taşıdığı anlaşılan K6’nın ifadesi alıntıyı tekrarlamamak adına “Ödün Verme” bölümü altında sunulmuştur.

Ben karar verirken aslında çok gelgitler yaşadım. Daha farklı şeyler istiyordum ama zaten kız meslek lisesinde okuyordum. O yüzden böyle şeylere aşinalığım vardı ve illa öğretmen olacaksam okulöncesi öğretmeni olmalıyım diye düşündüm. (K1)

Dönüp baktığımda aslında kendime kızıyorum. Öğretmen lisesi çıkışlıyım ama öğretmen olmayı hiç istemiyordum. Bu kararda son derece net olsam da ilk yerleştirmede öğretmen lisesi kazandım. İkinci yerleştirmeyi beklemek istedim. Müdür yardımcımız “Bu okula gitmelisin” dedi. Çok ısrar etti. “İstersen öğretmen olmazsın ama bu okula git” dedi. “Tamam” dedim. Sonra bana bir belge verdi, ‘Bunu doldurursan mezun olurken ek puan alacaksın’ dedi. Ben eve gittim ve o belgeyi yırttım. O kadar kararlıyım. O zamanlar “Dört sene sonra istesem de öğretmen olamayayım” diyordum. O kadar nettim. Herhalde çocuklardan biraz korkuyordum. Öğretmenlik deyince anasınıfı hiç aklıma gelmiyordu. Çok yakın bir arkadaşım öğretmenliği çok istiyordu. Şu an burada dördüncü sınıf öğrencisi. Bu okulu öncelikle çok istiyordu. Sohbet ettik ve beni ikna eder gibi oldu. (K15)

Önümde çok büyük bir idol vardı. Büyük ablalarım vardı mahallede. Aile dostumuzun bir kızı okulöncesi öğretmenliği okuyordu. İlkokula başladığımda o üniversiteye gidiyordu. Önümde böyle bir idol olunca, benim de içimde kaldığı için, ilkokuldan beri okulöncesi öğretmenliği dedim. (K2)

Özgecil/Alturistik

Alanyazında yer alan ve meslek seçimlerinde etkili olan bir diğer kategori, çocuğun gelişimine katkıda bulunma, daha iyi bir toplum yaratma fırsatı, çocuğa yardım etme gibi nedenlerle örneklendirilebilecek olan özgecil/alturistik faktörlerdir. 15 katılımcıdan 7 tanesinin özgecil/alturistik nedenlerle bu mesleği tercih ettikleri görülmekle birlikte bu tercihlerden sadece 1 tanesi, ağıdaki alıntıda da görülebileceği gibi, başlı başına özgecil nedenlerden kaynaklanmaktadır.

Ben bu mesleğin çok kutsal olduğunu düşünüyorum çünkü yetişkin bir insana söylediğin bir söz; alışmış olduğu için çok büyük bir etki sağlamıyor gibi. Ama çocuğa karşı en ufak hareketinin bile onu ne kadar etkileyebileceğini düşündükçe, bu işi yapan insanın gerçekten kendini bu işe adanması ve yaptığı işin farkında olması gerektiğini düşünüyorum. (K10)

Çocuklarla ilgilenebilirim, onlara bir şeyler katabilirim, yanlış ya da doğru şimdye kadar ne yapılsa ben daha iyisini öğrenip yapabilirim” diye düşündüm. O yüzden buradayım. (K1)

Benim çalışacağım yerde neşe olmalı, eğlence olmalı, hareket olmalı. Bu da en iyi çocuklarla oluyor. Bir insanın geleceğine dokunmak, onun okulöncesi döneminden, erken çocukluğundan geçiyor. Geleceğinin temeli orada başlıyor. Oraya dokunduğunda, bir çocuğu o yaşlarda çok iyi yönlendirebilirsin diye düşünüyorum. (K2)

Severek geldim. Bazıları işte "aman [*katılımcının şu anda eğitim gördüğü üniversite*] olsun" diyordu. Öyle görüşte olan insanlar çok ama ben buraya çocuklara faydalı olmak istediğim için geldim aslında. Çocuklarla zaman geçirmeyi çok seviyorum. Onlar için bir artı olabilmek istiyorum. (K3)

Okulöncesinin çok önemli bir yaş olduğunu düşünüyordum. Yani hayatının geri kalanında o dönemde yaşadıklarının çok büyük etkisi oluyor. Ve bana biraz böyle mucizevî gibi geliyor. Yani o yaşlarda, hatırlamasan bile, yaşadığın bir şey hayatında çok büyük şeyleri etkileyebiliyor. O yüzden onların hayatında çok önemli bir yer tutuyorsun. Benim ilgimi biraz da bu çekti. O yüzden puanım geldikten sonra [*katılımcının şu anda eğitim gördüğü üniversite*] olduğunu görünce kesinlikle okulöncesi yazmaya karar verdim. (K4)

Normalde ailem sağlık sektöründe bir hemşire veya fizyoterapi uzmanı gibi meslekleri yapmamı istiyordu. Ama ilgi alanlarıma baktım; resim, müzik gibi daha sosyal şeyler ilgimi çekiyordu. İnsanlığa bir faydam olsun diye insanlarla uğraşmak istedim aslında. Sonra düşündüm insanın en temiz, en saf, en masum hali, çocuklar. Onlarla ilgilenmek, onların hayatını yönlendirebileceğimiz meslek, bir nevi. Ben de iyi bir öğretmen olup, insanlara böyle faydam dokunsun istedim. (K5)

Doğudaki çocuklar ki bunlar töreden dolayı öldürülen, erken evlendirilen, tecavüze maruz kalıp yine de suçlu kabul edilen çocuklar. Onun dışında sokaklarda yaşayan, anne baba kavramından uzak çocuklar, dilendirilen çalışmaya mecbur bırakılan çocuklar var. Bir de anne babası olmayıp yetimhanelerde aile kavramından uzak büyüyen çocuklar var. Bunları düşünmeye yedinci sınıfta başladım. Çok üzülüyordum onlara. Televizyonda yetimhane haberlerini gördüğüm zaman bile ağlıyordum. Sonra liseye başladığım zaman psikolojik ve siyasi anlamda okumalar yaptıktan sonra şuna karar verdim. Ben bir komisyon kurmalıyım. Bu komisyon da çocuk haklarını savunan, doğudaki çocuk ve kadın haklarını savunan bir komisyon olmalı. Bu komisyon illa maddi anlamda bir destek demek değil. Hani nasıl kadın sığınma evleri var, çocuklar için de değişik atölyeler kurarak anne babadan yoksun kalan çocuklar varsa onların oyalanması için, onlara bir şeyler katabilmek için yerini doldurabilecek şeyler üretmek gerektiğini düşündüm. Bu yüzden de gerçekten bunu yapabileceğim tek bir alan vardı psikoloji. Önce onları anlamam

gerekiyordu. Bunu sağlamam gerektiğini düşündüm. Bu yüzden bu bölüme geldim diyebilirim. (K7)

Ödün Verme

Öğretmen adaylarının okulöncesi öğretmenliği seçme nedenleri incelendiğinde, çok önemli bir kısmının bu bölümü ilk tercih olarak seçip gelmedikleri anlaşılmaktadır. Bu öğrencilerin üniversite giriş sınavından sonra ya puanları bu bölüme yettiği için ya da iyi bir kamu üniversitesinde okuma fırsatını yakalamak için, aslında hayal ettikleri, istedikleri bölümlerden/mesleklerden vazgeçip bu bölümü tercih etmiş oldukları söylenebilir.

Adayların esas tercihlerinden vazgeçip okulöncesi öğretmenliği yapma kararını verirken çoğunlukla aile ve yakın çevrelerinin telkininden etkilendikleri görülmektedir. Bu tercihin öğretmen adaylarının çoğunun ifadelerinde görülmesi, ödün verme kategorisinin dışsal kaynaklar başlığından ayrı incelenmesini gerekli kılmıştır. Öğretmen adayları öğrencisi oldukları üniversitenin başarılı ve bilinen bir kamu üniversitesi olması sebebiyle başka bir üniversitede istedikleri bir bölümde okumaktan ödün vererek şu an bağlı buldukları üniversitede puanlarının yettiği bir bölüm olarak okulöncesi öğretmenliği programını tercih ettiklerini ifade etmektedirler.

Abimin eşi okulöncesi öğretmeni. Ben hukuk istiyordum. İlk sene tercih ettiğim bölüme yerleşemedim. İkinci sene yeniden hazırlanma kararı aldım. Babam da “İyi, hukuk olacaksa yeniden hazırlan” dedi. Yoksa ilk sene de okulöncesi öğretmenliği kazanıyordum. Sonra olmadı. Erzurum’da kazandım ve oraya gitmek istemedim. Babam da “Devlet üniversitesinde hukuk kazananı özele yollamayacağım o zaman” dedi. Ben de başka bir şey aramaya başladım. Sonra “Okulöncesi öğretmenliği neden olmasın?” dedim. Sonra [*Katılımcının şu anda eğitim gördüğü üniversite*] gibi bir gerçek vardı. “Ben yaparım” dedim. Geldim ama “Tüh ya, ya da bölüm değiştiresem mi” gibi bir düşüncem yok. (K8)

Öğretmen lisesi çıkışlıyım ama ilk başta öğretmen olurum gibi bir düşüncem yoktu. PDR okumayı çok istiyordum. Sınava girdim, PDR sadece özel okullarda olabiliyordu ve özel okul istemiyordum. Bu durumda araştırdım, hocalarımla konuştum ve bir tanesi [*Katılımcının şu anda eğitim gördüğü üniversite*] Üniversitesi’nde okulöncesi de oluyor neden orayı düşünmüyorsun en azından orada okumuş olursun dedi. Buraya okulun kalitesinden ve başarısından dolayı geldim. (K6)

Ben her zaman çocuklar için bir şey yapmak istiyordum. Ama psikoloji bölümü istiyordum. Olmadığı için ve [*katılımcının şu anda eğitim gördüğü üniversite*] diye okulöncesi öğretmenliği bölümüne geldim. Burada araştırma yapabileceğim, kendimi ilerletebileceğim çok fazla konu vardı. (K7)

Aslında ilk başta hiç aklımda yoktu ama öğretmen lisesinde olduğum için üçüncü sınıfta tüm okul, ilkokula staja gitti. Ben dedim ki “Okulöncesine gitmek istiyorum, nasıl olduğunu görmek istiyorum”, belki düşünebilirim diye. O zaman gittiğimde ilk başta inanılmaz çıldırmıştım. Çok ses, çok gürültü... Eve gelince ağlıyordum. Normalde staj bir haftaydı. Sonra dördüncü gün o kadar benimsedim ki ikinci hafta da devam ettim. “Hocam lütfen beni bir daha gönderin” diye iki hafta gittim... Sonra son sınıfta psikolojiye yöneldim. Puanlarım gelince dedim ki “Evet ben yapabilirim, gideceğim” ve okul öncesi yazdım. (K11)

Benim ailemde okulöncesi eğitimi almış insanlar var. Ama onlar bile bana ben bu bölümü tercih ederken “yapma” dediler. Sayısal bölüm çıkışlıyım. Babamlar mühendislik tercih etmemi önermişti. Benim hedefim tıp okumaktı. Ama onu yapamadım ve bir daha hazırlanmak istemedim. Sayısalda başka bir bölüm tercih etmek istemiyordum. [*Katılımcının şu anda eğitim gördüğü üniversite*]’yi tercih edebilirim diye düşündüm. Matematikle uğraşmak istemediğim için matematik öğretmenliğini tercih etmedim. Sonra okulöncesi bölümüne gideyim dedim. Zaten hangi bölümü okursam okuyayım ben mesleğimi yapmak zorunda değilim. Öğretmenlikler arasında düşündüğüm zaman kendimi en yakın okulöncesine hissettim... (K14)

Geçmiş Bireysel Deneyimler

Katılımcıların verdikleri cevaplar incelendiğinde geçmiş bireysel deneyimlerin yukarıda ele alınan bütün kategorileri içinde barındıran öte yandan bir o kadar katılımcıların meslek seçimlerinde etkili olan faktörler olduğu görülmüştür. Bu doğrultuda arka planda yatan motivasyon kaynağı ne olursa olsun öğretmen adaylarının okulöncesi eğitimle ve öğretmenlik mesleğiyle ilgili deneyimlerinin ayrıca tartışılması gerektiği düşünülmüştür.

Sanırım 6 yaşında karar verdim. Ben anasınıfına gitmedim. O zamanlar yaşadığım yerde yaygın değildi ve pahalıydı. Büyüdüğüm ilçede özeller vardı sanırım. Ağabeyim de gitmemiş, ben de gitmedim. Bizden çok giden olmamıştı zaten mahallede. Ama birinci sınıfa başladığımda bir arkadaşım kreşe gitmişti. Sürekli onları ve anılarını anlatıyordu, öğrendiği şeylerin anısını. Bunlar ve anasınıfına gidememek benim içimde kaldı. Çünkü çok arkadaş canlısıyım. O yaşa geldiğimde okul arkadaşım olsun istiyordum. Gidemeyince, bu içimde kalınca, ben dedim ki “Ben anaokuluna gidemedim, ama ana sınıfı öğretmeni olacağım”. (K2)

Buradan da anlaşılacağı gibi okulöncesi eğitimi almamış olmak ve bunun duygusal izleri öğretmen adayının meslek seçim kararını şekillendirmektedir.

Yine bir diğer öğretmen adayı okulöncesi eğitim almamış olmasının çocukluğunda önemli bir fark yarattığını ve bunun eksikliğinin meslek seçiminde bir etken olduğunu ileri sürmektedir.

Ne zaman karar verdim? Lise üçte diyebilirim. Ama zaten çocuklarla ilgilenmek istiyordum. Açıkçası ana sınıfına gitmemem bunda biraz etkili oldu çünkü birinci sınıfta eksikliğini çok hissettim. Marmara depremi zamanında bizim evimiz yıkılmadı ama 1-2 ay çadırlarda kaldık. O zaman daha küçüktüm, okula gitmiyordum ama yaşlıtlarımın hepsi ana sınıfına gidiyordu. Okuma yazma bilmeseler de geliştirmişlerdi kendilerini. O dönemlerde bunun eksikliğini çok hissettim. Sonrasında da okulöncesi öğretmeni olmaya karar verdim. (K9)

Öğretmen lisesinde aldığım pedagojik dersler vardı. Bazı öğretmen gelişimi, mesleki dersler almıştık. Orada kafamda kesin öğretmenlik oturmuştu ama okulöncesi hiç aklımda yoktu. (K4)

Aşağıdaki öğretmen adayının ifadelerine bakıldığında çocukken okulöncesi eğitim kurumuna kısa süreli ziyaret amaçlı bile gitmiş olması, bu kısa süredeki etkileşim ve gözlemlerinin onda bıraktığı olumlu izlenimler, öğretmen adayının çocuklar ve meslek hakkında sorgulamalar yapmasına ve meslek seçimini şekillendirmesine vesile olmuştur.

Küçükken çocuklara hava yapardım. “Anaokuluna gittim, halam oranın öğretmeni”. Ben de onun yeğeni vasfı ile giderdim oraya. Çocuklar görmedikleri için bana nereden geldiğimi soruyorlardı. Halam da başka bir şehirde öğretmenlik yapıyordu. Kimin çocuğusun diye soruyorlardı. Halam da bana kendi çocuğu gibi çok önem veriyordu. Değer veriyordu bana. Aygül'ün yeğeniyim ben diyordum. Değişik değişik maskeler yapıyorlardı bana orada sürekli. Asistan ablalar da çok ilgileniyordu. Sonra baktım biraz daha büyüdükçe, çocuklar arasındaki bu şeyi küçükken kendimin yaptığını hatırlıyorum. Aslında her çocuğun kendi içinde ayrı ve özel bir birey olduğunu fark ettim. Benim kendi yaptığının yanlış olduğunu fark ettim aslında. (K3)

Öğretmen adaylarının geçmiş deneyimlerinin mutlaka okulöncesi eğitimle ilgili olmadığı, genel anlamda öğretmenler ve öğretmenlik ile ilgili deneyimlerinin yarattığı ilgi ve isteğin sonrasında dışsal, içsel ve özgecil faktörlerin de bir araya gelmesiyle meslek seçimlerinde etkili olduğu görülmektedir.

Her zaman çocuklar için bir şey yapmak istiyordum ama psikoloji bölümü istiyordum. Olmadığı için okulöncesi öğretmenliği bölümüne geldim. [Katılımcının şu anda eğitim gördüğü üniversite] diye ve burada araştırma yapabileceğim, kendimi ilerletebileceğim çok fazla konu vardı. Benim ilk amacım şöyle. Ben yedinci sınıftayken bir sokak çocuğuna arabanın çarpıp kaçtığını görmüştüm. Bundan sonrasında bende şöyle bir travma başladı. Zor durumda olan, ailesinden

uzakta yaşayan çocuklar için bir adım atmak ve haklarını savunmak üzere bir komisyon kurma hayalim başladı. O sebeple bu bölümü tercih ettim. (K7)

Yukarıdaki örnekte de görüldüğü gibi geçmiş deneyimler aynı zamanda özgecil faktörlere açtıkları kapılar aracılığıyla da öğretmen adaylarının meslek seçimlerinde etkili olmaktadır.

Bir diğer öğretmen adayı ise meslek tercihi sonrasında tercihiyle ilgili yaşadığı olumsuz deneyimin kendisini okulöncesi öğretmenliği programına yönlendirdiğini ifade etmektedir.

İki meslek arasında kalmıştım. Birisi psikolog olmaktı. Bir tanesi de okulöncesi öğretmeni olmaktı. Şansımı denedim; bir özel üniversiteye yerleştim. O an %50 burslu okuyup psikolog olmak bana daha doğru geldi. Çünkü psikologluk gelişen bir meslekti ve insanları anlamak üzerine kuruluydu. Beni çeken şeyleri vardı ama aslında psikolog olmakla okul öncesi öğretmeni olmak çok da farklı şeyler değildi bence. Ortak noktaları çok fazlaydı. Hatta duyduğuma göre psikologlar anasınıfı bile açabiliyordu. Bir yıl psikoloji okuyacağım diye gittim. Okul değiştirebileceğimi biliyordum; araştırmıştım. Sonra gittim ve psikolojinin çok teoride kaldığını ve aslında bir şeylerin eksik olduğunu ya da özel üniversitede okuyan herkesin psikolog olduğunu ve bunun aslında kaliteyi düşürdüğünü hissettim. Sonra dedim “bari bir iş yapacaksan, ikisine de eşitsen; ikisini de yapabilirsin” diye düşünüyordum. İşte psikologluktan umduğum şeyi bulamadığım için okulöncesine geldim. Aslında yeni yeni okulöncelerini çok içselleştiriyorum. İşte yazın başladı. (K13)

Son olarak bir öğretmen adayı yukarıdaki “Dışsal Faktörler” kategorisinde meslek seçiminde dışsal faktörlerin etkili olduğunu ve bunun kendisinde yarattığı olumsuz duyguları ifade etmekte ancak geçmiş bireysel deneyimleri çerçevesinde kardeşinin etkisiyle okulöncesi öğretmenliğe olan eğiliminden ve tercihi ile ilgili memnuniyetinden bahsetmektedir.

Tam tercih döneminde kardeşim dört-beş yaşlarındaydı. Çok iyi anlaşıyorduk, sürekli bir şeyler yapıyorduk. O da çok etkiledi beni. Sadece üç tercihte bulundum, üç tercihimden biri burası. Hatta buraya oldukça net bir şekilde öğretmenlik isteyerek geldim. (K15)

Öğretmen adaylarının geçmiş tecrübelerine dair bahsettikleri faktörler arasında meslek lisesinde eğitim aldıkları sırada edindikleri staj deneyimleri ve bunun kendilerinde bıraktığı olumlu ve olumsuz etkiler de bulunmaktadır.

Yukarıdaki bulgulardan da anlaşılacağı üzere öğretmen adaylarının meslek seçimini etkileyen ve hatta belirleyen faktörler birbirleriyle etkileşim içinde olmakla birlikte birbirlerini de barındırmaktadır. Öğretmen adaylarının meslek tercihlerini tek bir faktörle açıklamak ya da tek bir kategoride ele almak da mümkün değildir. Her bir öğretmen adayı çok çeşitli nedenlerle bu mesleği tercih ettiğini belirtmiş ve bu faktörlerin dışsal-ödüne verme veya özgecil-geçmiş deneyimler gibi farklı kombinasyonları sonucunda tercihinin yaptığını ifade etmişlerdir. Kişinin okumakta olduğu lise türü (dışsal faktör-lise), ailenin kendisi için uygun olacağını düşündüğü meslek grupları (dışsal faktör- ailenin etkisi) ve kişinin kendi içsel motivasyonu (içsel ve/veya özgecil faktör- insanlara yardım etme) dinamikleri arasında gerçekleşen bir pazarlık (ödüne verme) sonucunda ortaya çıkan bir meslek seçimi tercihten söz etmek mümkündür.

Öğretmen adaylarının ve öğretmenlerin meslek seçim faktörlerini inceleyen uluslararası çalışmalar bu çalışmada elde edilen sonuçlara benzerlik göstermektedir. Thomson, Turner ve Nietfeld (2011) Amerika’da öğretmen eğitimi alanında öğrenim gören 215 katılımcılı karma desenli bir çalışma gerçekleştirmiş ve öğretmen adaylarının meslek seçim motivasyonlarını incelemiştir. Araştırmacılar içsel motivasyon

(öğretmekten keyif alma vb.), dışsal kaynaklar (iş güvencesi, nispeten rahat çalışma koşulları, mesleki imkânlar vb.), özgecil sebepler (yardım etme hissini verdiği tatmin, çocukların hayatlarında dönüşüm yaratma isteği vb.) gibi faktörlerin katılımcıların öğretmenlik mesleğini seçmede önemli rol oynadığını ifade etmişlerdir. Avustralya’da 79 hizmet öncesi öğretmen adayının meslek seçim faktörlerini inceledikleri benzer bir çalışmada ise Manuel ve Hughes (2006) katılımcılarının büyük çoğunluğunun içsel, dışsal ve özgecil sebeplerle öğretmenlik mesleğini tercih ettiklerini dile getirmiştir.

Türkiye’de yapılan çalışmalar öğretmenlik mesleğine başlamada; çalışma koşullarının iyi olması, mesleğin iş güvencesinin olması, toplumsal alandaki saygınlığı ve sosyal çevrenin etkisi gibi dışsal kaynakların (Azman, 2013; Yüce, Şahin, Koçer, & Kana, 2013), aynı zamanda topluma yararlı bir meslek olması, çocuklara duyulan sevgi, öğretmeyi sevme hissi gibi içsel motivasyon ve özgecil sebeplerin önemli rol oynadığını göstermektedir (Azman, 2013; Boz & Boz, 2008; Eskicumalı, 2002; Gürbüz & Sülün, 2004; Ubuz & Sarı, 2009; Yüce, Şahin, Koçer, & Kana, 2013). Öğretmenlerin/öğretmen adaylarının meslek seçimlerinde etkili olan faktörleri anlamak amacıyla bireysel ifadelerle odaklanan diğer çalışmalar ise bireylerin öğretmenlik mesleğini seçmelerinde, bu mesleği “kişiliklerine uygun bulmaları” (Yılmaz & Doğan, 2015) veya “öğretmen bir akrabalarının olması” (Kılcan, Keçe, Çepni, & Kılınç, 2014) gibi faktörlerin rol oynadığını ileri sürmektedir. Öğretmen adaylarının meslek seçim nedenleri ile öğretmenlik mesleğine bakış açılarını inceleyen çalışmalarda ise (Aslan & Akyol, 2006; Üstün, Erkan, & Akman, 2004; Zembat & Bilgin, 1996) içsel motivasyonları neticesinde mesleği isteyerek seçen bireylerin mesleğe bakış açılarının daha olumlu olduğu, dışsal faktörlere dayanarak seçenlerin ise mesleki benlik algılarının daha düşük olduğu saptanmıştır.

Bu çalışmaya benzer şekilde Ekinci’nin (2017) bir devlet üniversitesinin Eğitim Fakültesinin birinci sınıfında öğrenim gören yaklaşık 450 öğretmen adayı ile gerçekleştirdiği çalışmada, katılımcıların öğretmenlik mesleğini tercih etmelerinde ve mesleki alan seçimlerinde içsel motivasyon etkenlerinin yüksek düzeyde, dışsal faktörlerin ise orta düzeyde etkili olduğu belirlenmiş ve öğretmen eğitiminde içsel motivasyon etkenlerinin ve dışsal faktörlerin birlikte dikkate alınması gerektiğine işaret edilmiştir. Bu çalışmanın yukarıda belirtilen bulguları da içsel motivasyon, dışsal kaynaklar, özgecil sebepler, ödün verme ve geçmiş bireysel deneyimler gibi herhangi bir kategorik faktörün tek başına meslek seçim faktörü oluşturmadığı, aksine diğer kategorilerle harmanlanarak meslek seçiminde belirleyici rol oynadığını göstermektedir. Dolayısıyla, Ekinci’nin (2017) de belirttiği gibi meslek seçim faktörleri birbirinden ayrılmış şekilde değil, beraberce ele alınarak yorumlanmalı ve değerlendirilmelidir.

Özetle, çalışmanın meslek seçim faktörlerine ilişkin bulguları gerek uluslararası gerekse ulusal alanyazında içsel motivasyon, dışsal faktörler ve özgecil sebepler gibi meslek tercihi kategorilerinde benzerlik göstermekte, böylelikle var olan bulguları güçlendirmektedir. Öte yandan, çalışma alanyazında sıklıkla değinilmeyen ödün verme ve geçmiş bireysel deneyimler gibi faktörlerin de öğretmen adaylarının meslek tercihlerinde önemli rol oynadığını göstermektedir. Son olarak, çalışma; herhangi bir meslek seçim faktörünün meslek seçiminde tek başına etken olmadığını, daha ziyade diğer kategorik faktörler ile iç içe geçerek öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih etmelerinde bütünleşik bir rol oynadığını göstermektedir.

Okulöncesi Öğretmen Adaylarının Meslek Tercihleri ve Çocuk/Çocukluk Algıları

Öğretmen adaylarının meslek seçiminde etkili olan unsurları anlamaya ek olarak, bu çalışmanın bir diğer amacı da öğretmen adaylarının çocukluk algıları ile okulöncesi öğretmenliği mesleğini tercihlerinde etkili olan faktörler arasında bir bağ olup olmadığını incelemektir.

Bu çalışmada ele alınan öğretmen adaylarının çocuk/çocuk algıları, bu çalışmanın bir parçası olduğu geniş bir projenin bulgularına dayanmaktadır. Geniş projede okulöncesi öğretmen adaylarının (1) çocuk ve çocukluk algısı, (2) okulöncesi öğretmenliği mesleğini seçmelerinde etkili olan faktörler, (3) çocuğun öznellik ve kapasitesine ilişkin tutumları, (4) çocukluk rolleri ve sorumluluklarına ilişkin düşünceleri ve (5) günümüzün toplumsal mecrasında çocuk olmaya dair fikirleri incelenmiştir. Öğretmen adaylarının Türkiye’de çocuk olmaya dair düşünce sistemleri belirtilen bu beş temel boyutun her biri özelinde derinlemesine araştırmaya tabi tutularak ulaşılmaya çalışılmıştır. Genel projenin kapsam alanının geniş olmasından ötürü, bu alt çalışmada meslek seçimi faktörleri ve ek olarak da öğretmenliği adaylarının çocuk algıları ile ilişkisi ele alınmıştır.

Okulöncesi öğretmen adaylarının çocuk ve çocukluk algılarını inceleyen ilk çalışmada katılımcıların var olan çocuk algılarına dair şu beş temel kategoriler bulunmuştur; tepeden alta: insan doğasının zafiyetini içeren ve/veya pasif; alttan yukarı: insan doğasının iyiliğini ve saflığını içeren; gelişimsel olarak zayıf ve bağımlı; dairesel: aktif ve yaratıcı. Projenin ilk çalışmasında yukarıda bahsedildiği gibi öğretmen adaylarının çocuk ve çocukluk algıları derinlemesine incelenmiştir (Erdiller-Yatmaz, Erdemir, & Erbil, 2018). Bu çalışmada ise ilkinden farklı olarak, Tepeden alta- insan doğasının zafiyetini içeren ve Tepeden alta- pasif olmak üzere iki ayrı başlıkla ele alınmış olan tanımlamalar tek bir başlık altında toplanmış ve Tepeden alta: Pasif ve/veya İnsan Zafiyetini İçeren başlığı altında ele alınmıştır. Bir önceki çalışma öğretmen adaylarının çocuğa ve çocukluğa dair algılarındaki çeşitliliği ortaya koymayı amaçladığı için bu ayrım gerekli görülmüştür. Diğer taraftan bir katılımcının vermiş olduğu cevaplar birçok farklı kategori altında da sınıflandırılabilirdiği ve birbirini dışlayan kategoriler olmadıkları için söz konusu çalışmada Wall’un (2010) sunmuş olduğu çerçeveye bağlı kalınarak, öğretmen adaylarının tepeden alta yaklaşım kapsamına giren görüşleri tek bir kategori altında değerlendirilmiştir. Dolayısıyla bu çalışmada öğretmen adaylarının sahip olduğu çocuk/çocukluk algıları yukarıda açıklanan dört temel kategori bağlamında incelenmiştir; tepeden alta: pasif ve insan doğasının zafiyetini içeren, alttan yukarı: insan doğasının iyiliğini ve saflığını içeren, gelişimsel olarak zayıf ve bağımlı ve dairesel: aktif ve yaratıcı.

Öğretmen adaylarının çocuğa ve çocukluğa dair yaptıkları tanımlamalar incelendiğinde, çocuğun en yoğun olarak *tepeden alta* yaklaşıma göre, yani çocuğu edilgen, şekillendirilmesi, yönlendirilmesi gereken bir varlık olarak tanımlandığı görülmüştür. Çocukları yönlendirmek ve onlara şekil vermek, yol göstermek yetişkinlerin sorumluluğudur. *Alttan-yukarı* ve *gelişimsel olarak zayıf ve bağımlı çocuk* tanımı katılımcıların görüşleri arasında neredeyse eşit derecede dağılım göstermiştir. *Alttan-yukarı* bakış açısına göre insan doğasının iyiliğini ve saflığını içeren bir varlık olarak çocuk; masumiyet ve saflığın simgesidir. Çocuklar aynı zamanda geniş bir hayal gücüne sahip olma, yaratıcı düşünme, meraklı ve ilgili olma gibi yönleriyle insanlığın

iyi taraflarının bozulmamış örnekleridirler. Gelişimsel olarak zayıf ve bağımlı bir varlık olarak gören yaklaşıma göre çocuk yetişkin olma yolundaki basamakların başındaki varlıktır, tam değildir, ihtiyaçları için mutlaka yetişkinlere ihtiyaç duyarlar; bu anlamda güçsüz ve yetişkinlere bağımlıdır. Katılımcı ifadelerinde nispeten en az ifade edilen ise *dairesel: aktif-yaratıcı* çocuk yaklaşıma ait tanımlamalardır. Bu kategoride, çocuk hayatıyla ilgili kararlarda söz sahibi olan, hayatını ve çevresini şekillendirebilen etkin ve fail (*agent*) bir bireydir. Ek 1’de öğretmen adaylarının meslek seçimi nedenlerini ve çocuk algılarını birlikte göstermektedir.

Ek 1’de öğretmen adaylarının çocuk/çocukluk algıları ve meslek seçimleri arasındaki ilişki incelendiğinde var olan çocuk algıları kategorileriyle meslek seçimi motivasyonları arasında net bir ilişkiden bahsedilememektedir. Ancak net bir ilişkinin olmaması da başlı başına önemli bir bulgu olarak düşünülmelidir. Zira, öğretmen adaylarının meslek seçimi motivasyonları ne olursa olsun (içsel-dışsal-özgecil-ödünlü verme-geçmiş deneyimler) hepsinin çocuk algısının tepeden-alta (8 kişi), alttan-yukarı (5 kişi) ve çocuk algısının da gelişimsel olarak zayıf ve bağımlı (6 kişi) bir çocuk olduğu dikkat çekmektedir. Bir önceki çalışmanın (Erdiller-Yatmaz, Erdemir, & Erbil, 2018) bulgularına bakıldığında, aynı kişilerin diğer tanımlamalarının yanında dairesel-aktif çocuk algısına rastlandığı görülmüştür (5 kişi). Ancak dairesel: aktif ve yaratıcı bakış açısına göre yapılan tanımlamaların büyük ölçüde almakta oldukları lisans eğitim süresince bir değişimi yansıtıyor olduğu söylenebilir. Bu değişim sürecinde öğretmen adaylarının çocuğu ve tanımını sorguluyor olması ve sorguluyor oldukları çocuk algıları ile kendi çocukluklarını karşılaştırıyor olmaları, kendi kardeşleri, karşılaştıkları çocuklar ile olan etkileşimleri var olan çocuk algılarının değişiminde rol oynamaktadır. Nitekim bir öğretmen adayı çocuğa dair düşüncelerini aktarırken düşüncelerindeki değişim ve dönüşümden bahsetmiştir.

Bunu derste konuştuğumuzda çok düşündüm. Bölüme başlarken ‘yardıma muhtaç, zor durumda kalan’ olarak görüyordum onları. ‘Bir şeylerde yetersiz, deneyimsiz’ olarak görüyordum. Sonra biraz düşündüm. Bence şu bir gerçek ki çocuk daha bencil. Doğal olarak hemen konuşuyor, içinden geldiği gibi davranıyor. Bu soruyu kardeşime sordum, çocuk olmak nasıl diye. Çocuk ‘eğlenmek, oyun oynamak’, ‘söz dinlemek’ ve bir de ‘evin en küçüğü olmak’ dedi. Ondan sonra düşündüm, bence de öyle, ona hak veriyorum yani (K15).

Ancak yine de iki kategori arasında göze çarpan noktalardan birisi içsel motivasyona sahip öğretmen adaylarının çocukları alttan-yukarı bir bakış açısıyla değerlendirdikleri, dışsal motivasyona sahip adayların ise daha çok tepeden-alta bir bakış açısına sahip olmasıdır. Çocukları sevdiğini ve onlarla iyi anlaştığı için bu mesleği tercih ettiğini söyleyen adaylar çocuğu daha alttan-yukarı olarak tarif ederken, dışsal nedenlerle tercih edenler çocuğu pasif, şekillendirilmesi gereken, zayıf, etkisiz ve edilgen bireyler olarak tanımlamaktadır. Yine öğretmen adaylarının meslek tercih kategorilerine bakıldığında özgecil motivasyona sahip olanların aynı zamanda içsel motivasyona da sahip oldukları görülürken, dışsal motivasyonlar nedeniyle bu mesleği seçenlerin tercihlerinde özgecil nedenlere rastlanmadığı söylenebilir.

Bir diğer bulgu da içsel ve/veya dışsal motivasyona sahip bireylerin hemen hemen hepsinin geçmiş deneyimlerinin meslek tercihlerinde etkili olduğu, hatta bu etkinin kişilerin var olan çocuk algılarından daha da baskın bir etki olduğudur. Bu da öğretmen adaylarının meslek seçiminde var olan veya oluşmakta olan çocuk algılarından ziyade geçmiş deneyimlerinin daha fazla etkisi olduğunu göstermektedir. Adayların, mesleğin odak noktasında olan “çocuk” üzerine kavramsal açıdan düşünmek,

sorgulamalarda bulunmak yerine, mesleğe ilişkin yaşadıkları geçmiş bireysel deneyimler, okul öncesi öğretmenliğini bir meslek dalı olarak içsel ve/veya dışsal motivasyonlarla seçmiş olmalarında daha etkili olmuştur.

Meslek tercih nedenlerine genel olarak bakıldığında öğretmen adaylarının çocuk algılarının toplumda hüküm sürmekte olan çocuk algılarıyla oldukça örtüştüğü görülmektedir. Ayrıca meslek seçimi kararını verirken öncelikli olarak düşündükleri faktörlerin içinde öğretmenlik mesleğinin özellikleri, kendi kişisel özellikleri ve yaşanmış tecrübeleri yer alırken, birlikte çalışacakları çocuklara dair yeterince düşünmedikleri, bu grubu tanımadıkları ve kavramsal düzeyde kendi inanç, tutum ve algılarını sorgulamadıkları anlaşılmaktadır.

Bu konuda yapılmış çalışmalara bakıldığında birebir çocuk algısı olarak ele alınmamış olsa da çocukluk deneyimlerinin ve erken yaşlardaki okul deneyimlerinin öğretmenlerin meslek seçimleri ile ilişkili bulunduğunu ileri süren çalışmalar mevcuttur (Strekalova-Hughes, Maarouf, & Keskin, 2015). Bu doğrultuda öğretmen adaylarının kendi çocukluklarıyla temas kurarak ve üzerinde düşünerek hem kendi meslek seçimlerinde etkili olan unsurları ve kendilerini hem de öğrencilerinin çocukluğunu nasıl şekillendirebiliyor olduklarını keşfedebilecekleri vurgulanmakta ve önerilmektedir.

Hughes (2007) tarafından çocuk/çocukluk algısına yönelik yapılan bir çalışmada kültürel bağlamın ve içinde yaşanan coğrafi koşulların okulöncesi öğretmenlerinin çocuklara dair inanç sistemlerini ve ilgili mesleki becerilerin gelişmesini şekillendirmede önemli rol oynadığı ifade edilmektedir. Çalışmada her ne kadar meslek seçim faktörlerine doğrudan bir vurgu yapılmasa da öğretmenlerin; çocukların tarihin/kültürün koruyucusu olmaları gerektiği, el sanatlarından anlamaları gerektiği, doğada özgürce zaman geçirmeleri ve balıkçılığı iyi bilmeleri gerektiğine ilişkin tutum ve algılarının olduğu ve bu doğrultuda mesleklerini icra etmeye çaba gösterdikleri anlaşılmaktadır.

Benzer bir çalışmada McCartney ve Harris (2014) öğretmen adaylarının uluslararası eğitim programlarında yaptıkları öğretmenlik uygulamalarının çocukluk algılarını nasıl değiştirdiğini ve şekillendirdiğini incelemiştir ve öğretmenlerin çocuk algılarının kendi çocukluklarından önemli ölçüde etkilendiği fakat bu çocukluk tecrübelerinin kendi öğrencilerinininkinden çok farklı olabileceği vurgulanmıştır. Çalışma öğretmenin çocuk algısı ile sınıf içi uygulamaları arasında yakından bir ilişki olduğunu göstermekte; çocuğu aktif, hakları olan, potansiyeli olan, güçlü ve yetkin gören öğretmenlerin tasarladığı eğitim ortamları ile çocuğu pasif, zayıf, yetişkinlere bağımlı, gelişimsel açıdan geri gören öğretmenlerin oluşturduğu eğitim ortamlarının öğrencilerle etkileşim, çocuk algısı, çocuk haklarının ele alınışı ve öğretme stratejileri açısından birbirinden farklı olacağına altını çizmektedir. Bu sebeple geleceğin öğretmenleri olan öğretmen adaylarının çocuk algılarını incelemek, gelecekte öğretecekleri çocuklarla girecekleri etkileşimler açısından önemli olacağı söylenebilir.

Sonuç ve Öneriler

Katılımcıların okulöncesi öğretmenliği tercih sebeplerine ve bu süreçte onları etkileyen, şekillendiren ve çocuk algılarını oluşturan etkenleri incelediğimizde, meslek seçim sürecinin sadece üniversite sınavına hazırlık ve bölüm tercihinden ibaret olmadığını; bunun çok erken yaşlardan başlayan, katılımcıların geçmiş

deneyimlerinden, aile ve arkadaşlık ilişkilerinden, eğitim yaşantılarından, rol model olarak aldıkları kişilerden, toplumun değerlerinden ve çocuk algısından etkilenen uzun bir süreç olduğunu görmekteyiz. Bu sebeple öğretmen adaylarının okulöncesi öğretmenliği mesleğini tercih etme sebeplerini sadece üniversitelerin lisans programlarının bu bölümünde okuyan öğrencilerle çalışmak yeterli olmayabilir. Bu konuda yapılacak araştırmaların bireylerin karar verme süreçlerini onlar daha bu mesleği seçmeden, örneğin ortaöğretim yaşantıları sırasında, üniversitede lisans programına başlamadan önce, örneğin yabancı dil hazırlık programlarında eğitim görürken ve lisans programlarında farklı yıllarda incelenmesi önerilebilir. Farklı zaman dilimlerine bakan araştırmalar, meslek seçim sürecinin dinamik yapısına ışık tutabilir. Aynı zamanda lisans programı sırasında meslek seçiminde etkili olan faktörlerle, öğretmen adaylarının aldığı derslerin etkileşimini, kararlarını, mesleğe ve çocuklara olan bakış açılarını etkilemesini incelemeye fırsat sunabilir.

Araştırmanın bulgularından yola çıkarak şunu önermek mümkündür; erken çocukluk eğitimcisi olmaya karar veren kişilerin en azından lisans eğitimi boyunca çocuklarla etkileşime girdiği deneyimlerin artması önem arz etmektedir. Meslek lisesi ve öğretmen lisesinden gelen adayların çocuklarla olan deneyimlerine istinaden meslek hakkında daha çok bilgiye ve farkındalığa sahip oldukları söylenebilir de bu farkındalık toplumdaki çocuk algısının ötesine geçmemektedir. Bu doğrultuda çocuk algısında yaratılması istenen değişim sadece bu mesleği seçen kişiler üzerinden değil toplumun genelinden başlamalıdır.

Diğer taraftan mesleği gerçekten isteyerek, kendine uygun bularak ve içsel bir motivasyona sahip olan adayların desteklenmesi ve cesaretlendirilmesi önemlidir. Okulöncesi öğretmenliğinin diğer öğretmenlik alanlarından farklı olması itibarıyla bu adayların sadece mesleğin toplumdaki algısı ve tanıtımı ile yetinmek durumunda kalmamaları da önemlidir.

Birçok adayın meslek ya da öğretmen lisesi mezunu olmaları itibarıyla meslek seçimi için bu bölümü tercih ettiğini ifade etmesi, okulöncesi öğretmenliğinin içeriğine, kapsamına veya misyonuna ilişkin bilinçli bir farkındalıkla bu mesleği seçmiş olmalarından ziyade mezun oldukları lise türü ve meslek seçimini bilhassa sebep-sonuç ilişkisi gibi gördüklerini göstermektedir. Bu durum; okulöncesi öğretmenliğinin diğer öğretmenlik dallarından farklı olması sebebiyle, üniversiteye hazırlanan meslek/öğretmen lisesi öğrencilerine iyi tanıtılmasını gerektirmektedir. Bu tanıtımda okulöncesi öğretmenin profesyonel rolü ve sorumluluklarına, okulöncesi öğretmenliği programlarının yapısına ve amaçlarına değinilebilir. Nitekim bir okulöncesi öğretmeni adayının mesleğe dair bilinçli bir bilgi ve farkındalıkla üniversite eğitimi için bu bölümü tercih edecek olması, mesleğe henüz atılmadan eğitim süreci boyunca daha dairesel: aktif ve yaratıcı bir çocuk algısı geliştirmesinin temelini oluşturabilir.

Bu araştırmada bir devlet üniversitesinin okulöncesi öğretmenliği lisans programında okuyan öğretmen adaylarının meslek tercihlerinde etkili olan faktörlere ve bunların çocuk algıları ile olan ilişkilerine bakılmıştır. Alanyazında bu ilişkiye bakan çok az sayıda çalışma olması, bu konunun daha derinlemesine araştırılması, çocuk algısının öğretmenlik mesleğini seçim sürecinde geçirdiği dönüşümün anlaşılabilmesi için önemlidir. Bu sebeple benzer, daha uzun süreli ve daha kapsamlı çalışmaların farklı üniversitelerdeki okulöncesi öğretmenliği programlarındaki öğrencilerle, farklı öğretmenlik programlarındaki öğretmen adaylarıyla, ortaöğretimde, özellikle meslek

lisesinin çocuk gelişimi programında okuyan öğrencilerle yapılması önerilebilir. Bu çalışmalar farklı bağlamlarda öğretmen adaylarının meslek tercih sürecindeki farklılıkları ve benzerlikleri gösterecek, okulöncesi öğretmenliği lisans programlarında çocuk algısının nasıl ele alındığının anlaşılmasına yardımcı olacak ve öğretmen adaylarının mesleğe başlamadan önce aktif ve yaratıcı bir çocuk algısı geliştirmesinin yollarının belirlenmesinde etkili olacaktır.

Summary

Purpose and Significance: Teachers and teacher behaviors are the subject of many studies in the field of education since they closely affect many sections of the society. Along with teachers' instructional practices in classroom, attitudes and beliefs, their teacher identity, burnout status and reasons for preferring the teaching profession have often been investigated in research studies. Teachers' attitudes and beliefs as to the ways in which teaching profession is to be conducted determine children's' learning outcomes indirectly (Charlesworth et al., 1993, Clark & Peterson, 1986, Fang, 1996, Kagan, 1992;). Likewise, teachers' career choice reasons affect both teachers and children indirectly and directly (Thomson, Turner, & Nietfeld, 2011). The reasons why a teacher chooses teaching career, how she/he identifies herself/himself as a teacher and how she/he perceives child and childhood are extremely important phenomena in education of children. Although a significant number of studies have been conducted on the motivation of teachers in their career choice (e.g., Manuel & Hughes, 2006; Özsoy et al., 2010; Thomson, Turner, & Nietfeld, 2011), the relationship between teachers' perceptions of child/childhood and career choice preferences/reasons is an unstudied issue. This necessitates a detailed and in-depth examination of preschool teacher candidates' reasons for choosing the early childhood teaching profession in light of the views and beliefs they hold toward child/childhood. In this regard, this study investigates what factors play a role in first-year preschool teacher candidates' career choices and how these factors overlap with their perceptions of child and childhood. Thus, the purpose of this study is to investigate the reasons for preschool teacher candidates' preferences for choosing the teaching profession and examine these reasons in depth in line with their beliefs about child and childhood. In this respect, first teacher candidates' reasons for choosing the early childhood teaching profession are explained around the existing literature. Second, depending on the findings of this study, participants' reasons for choosing the teaching profession are presented and interpreted in context of the relevant literature. Lastly, the relationship between reasons for choosing preschool teaching profession and their existing child/childhood perceptions are evaluated and interpreted together.

Method: The design was a qualitative case study. 15 preschool teacher candidates who were in their first year of attending an Early Childhood Teacher Education Program at a state university in Turkey were recruited in the study. Participants were all female coming from various cities and provinces of Anatolia region with the average age of 18. Structured in-depth interviews were conducted and each lasted 60 to 90 minutes. An interview protocol that consisted of 30 questions were prepared and applied. Some sample questions included "How and when did you decide to become a preschool teacher and work with young children?", "Who is child?", "What is childhood?", "How do you define child and childhood?", "What are the distinctions between adult and childhood?", "What is an ideal child and childhood from the eyes of the people and society?" and "What is your own perception of ideal child and childhood?" Interviews were transcribed and analyzed based on emergent, axial and open coding (Strauss & Corbin, 1998) to identify the commonalities, dominant themes and patterns across the dataset. Results are categorized based on such commonly shared and dominant patterns in the dataset.

Results: Findings show such factors as (a) internal motivation, (b) external motivation, (c) altruistic reasons, (d) sacrificing, and (e) past personal experiences were determinant in teacher candidates' career choices. For whom internal motivation was a driving factor to choose the teaching profession, enjoyment and conscious desire to be and work with children was a dominant pattern as well as the perception that they had the necessary qualifications and personal characteristics for this profession. For whom external motivation was the determinant factor, effects of the environment and family members were apparent as well as the perception that preschool teaching profession was a facilitative option for their lives. For participants who chose teaching career for altruistic reasons, touching children's lives and transforming them, making an impact on their lives, the desire to be able to do something good for someone were common motives. Teacher candidates whose choice of the teaching profession was a result of sacrificing, the relevant patterns included perceiving this career as the best second option when their first desired option did not work out, choosing this career predominantly for university's brand and prestige, complying with what comes when what they seek did not end up real, the idea that if she has to become a teacher, she prefers to become a preschool teacher. For whom the past personal experiences were the impetus to choose preschool teaching profession, modelling a family member, an acquaintance or one of their own teachers; the lack of opportunity to receive preschool education in childhood, and the experiences with and working with children were common patterns behind choosing the teaching career. When the relationship between teacher candidates' career choice reasons and their child/childhood perceptions was examined based on John Wall's (2010) historical and theoretical approach to childhood and childhood, no precise and apparent relationship was found. Yet findings delineate that the factors of career choice are intricately related to (a) top down, (b) bottom up, (c) developmental and (d) child-distinctive perceptions of childhood. Each of these intricate relationships between career choice reasons and child/childhood perceptions is delineated in results section.

Discussion and Conclusion: It is important to increase the interactional experiences of those who have decided to become early childhood educators with children through undergraduate education. Although the teacher candidates from the vocational /teacher high schools have more knowledge and awareness about preschool teaching profession in light of their relatively varied experience with children, this awareness does not go beyond the conventional child/childhood perceptions of the society. In this direction, the change required to be created in the perception of child and childhood should start not only from those who choose this profession but from the whole society. It is also important to support and encourage teacher candidates who are genuinely willing, self-confident and having the internal motivation to work with children.

Kaynakça

- Albeck, S. (1987). Expectations of rewards from the chosen profession. *Society and Welfare*, 8(1), 24-32.
- Aslan, D., & Köksal-Akyol, A. (2006). Okulöncesi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve mesleki benlik saygılarının incelenmesi. *Ç. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(2), 2006, 51-60.
- Azman, N. (2013). Choosing teaching as a career: Perspectives of male and female Malaysian student teachers in training. *European Journal of Teacher Education*, 36(1), 113-130.
- Bastick, T. (2000). Why teacher trainees choose the teaching profession: comparing trainees in metropolitan and developing countries. *International Review of Education*, 46, 343-349.
- Boz, Y., & Boz, N. (2008). Kimya ve matematik öğretmen adaylarının öğretmen olma nedenleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16(1), 137-144.
- Chang-Kredl, S., & Kingsley, S. (2014). Identity expectations in early childhood teacher education: Pre-service teachers' memories of prior experiences and reasons for entry into the profession. *Teaching and Teacher Education*, 43, 27-36.
- Charlesworth, R., Hart, C. H., Burts, D. C., Mosley, J., & Fleege, P. O. (1993). Measuring the developmental appropriateness of kindergarten teachers' beliefs and practices. *Early Childhood Research Quarterly*, 8, 255-276.
- Clark, C., & Peterson, P. (1986). Teachers' thought processes. In M. C. Wittrock (Ed.), *Handbook of research on teaching* (pp. 255-296). New York: Macmillan.
- Corsaro, W. A. (1997). *The sociology of childhood*. Thousand Oaks, CA: Pine Forge.
- Court, D., Merav, L., & Ornan, E. (2009). Preschool teachers' narratives: a window on personal-professional history, values and beliefs. *International Journal of Early Years Education*, 17(3), 207-217.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches*. Thousand Oaks, California: Sage Publications.
- Ekinci, N. (2017). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleği ve alan seçiminde etkili olan motivasyonel etkenler. *İlköğretim Online*, 16(2), 394-405.
- Erdiller-Yatmaz, Z. B., Erdemir, E., & Erbil, F. (2018). Çocuk ve çocukluk: Okulöncesi öğretmenleri anlatıyor. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 6(3), 284-312.
- Eskicumalı, A. (2002). Eğitim, öğretim ve öğretmenlik mesleği. Y. Özden (Editör), *Öğretmenlik mesleğine giriş* kitabında (sayfa 14-25). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Evans, H. (1993). The choice of teaching as a career. *Social and Economic Studies*, 42(2), 225-242.
- Fang, Z. (1996). A review of research on teacher beliefs and practices. *Educational Research*, 38(1), 47-65.
- Ginzberg, E. (1972). Toward a theory of occupational choice: A restatement. *The Vocational Guidance Quarterly*, 20, 169-176.
- Glaser, B. G., & Strauss, A. (1967). *The discovery of Grounded Theory: Strategies for qualitative research*. Chicago: Aldine Publications.

- Guba, E. G., & Lincoln, Y. S. (1994). Competing paradigms in qualitative research. In N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (Eds.), *Handbook of qualitative research* (pp. 105-117). Thousand Oaks, California: Sage Publications.
- Gürbüz, H., & Sülün, A. (2004). Türkiye'de biyoloji öğretmenleri ve biyoloji öğretmen adaylarının nitelikleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 161, 192-204.
- Holland, J. L. (1985) *The self-directed search: A guide to educational and vocational planning-1985 revision*. Odessa, FL: Psychological Assessment Resources.
- Hughes, E. (2007). Linking past to present to create an image of the child. *Theory into Practice*, 46(1), 48-56.
- Isenberg, J. P. (1990). Teachers' thinking and beliefs and classroom practice. *Childhood Education*, 66, 322-327.
- Kılcan, B., Keçe, M., Çepni, O., & Kılınç, A. Ç. (2014). Öğretmen adaylarının öğretmenliği bir meslek olarak seçme nedenleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 22(1), 69-80.
- Lincoln, Y., & Guba, E. (1985). *Naturalistic inquiry*. Beverly Hills, California: Sage Publications.
- Manuel, J., & Hughes, J. (2006). 'It has always been my dream': Exploring pre-service teachers' motivations for choosing to teach. *Teacher Development*, 10(1), 5-24.
- McCartney, H., & Harris, T. (2014). The image of the child constructed and transformed by preservice teachers in international contexts. *Action in Teacher Education*, 36(4), 264-282.
- Kagan, D. M. (1992). Implications of research on teacher beliefs. *Educational Psychologist*, 27(1), 65-90.
- Kyriacou, C., & Coulthard, M. (2000). Undergraduates' views of teaching as a career choice. *Journal of Education for Teaching*, 26(2), 117-126.
- Merriam, S. B. (1998). *Qualitative research and case study application in education*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Özsoy, G., Özsoy, S., Özkara, Y., & Memiş, A. D. (2010). Factors affecting pre-service teachers' choice of teaching as a profession. *Elementary Education Online*, 9(3), 910-921.
- Pajares, F. (1992). Teachers' beliefs and educational research: cleaning up a messy construct. *Review of Educational Research*, 62, 307-332.
- Roe, A. (1957). Early determinants of vocational choice. *Journal of Counseling Psychology*, 4(3), 212.
- Richardson, P. W., & Watt, H. M. (2005). 'I've decided to become a teacher': Influences on career change. *Teaching and teacher education*, 21(5), 475-489.
- Spodek, B. (1988). Implicit theories of early childhood education teachers: Foundations for professional behavior. In B. Spodek, O. N. Saracho, & D. L. Peters (Eds.), *Professionalism and the early childhood practitioner* (pp. 161-172). New York: Teachers College Press.
- Strauss, A., & Corbin, J. (1998). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory* (2. Edition). Thousand Oaks: Sage Publications.

- Strekalova-Hughes, E., Maarouf, S., & Keskin, B. (2015). Influences of Childhood Experiences on Early Childhood Education Students. *Journal of Education and Future*, 8(1), 1-14.
- Super, D. E. (1980). A life-span, life space approach to career development. *Journal of Vocational Behavior*, 13, 282-298.
- Thomson, M. M., Turner, J. E., & Nietfeld, J. L. (2011). A typological approach to investigate the teaching career decision: Motivations and beliefs about teaching of prospective teacher candidates. *Teaching and Teacher Education*, 28(3), 324-335.
- Ubuz, B., & Sarı, S. (2008). Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğini seçme nedenleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24, 113-119.
- Üstün, E., Erkan, S., & Akman, B. (2004). Türkiye’de okulöncesi öğretmenliği öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının incelenmesi. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2), 129-136.
- Wall, J. (2010). *Ethics in light of childhood*. Georgetown University Press.
- Wright, H. R. (2015). *The child in society*. London: Sage.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (8. Edisyon). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, N., & Doğan, N. (2015). İlköğretim matematik öğretmen adaylarının meslek tercihlerini etkileyen faktörler: Hacettepe Üniversitesi örneği. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 405-421.
- Yonemura, M. (1986). *A teacher at work: Professional development and the early childhood educator*. New York, NY: Teacher College Press.
- Yong, B. (1995). Teacher trainees’ motives for entering into a teaching career in Brunei, Darussalam. *Teaching and Teacher Education*, 2(3), 275-280.
- Yüce, K., Şahin, E. Y., Koçer, Ö., & Kana, F. (2013). Motivations for choosing teaching as a career: A perspective of pre-service teachers from a Turkish context. *Asia Pacific Education Review*, 14(3), 295-306.
- Zembat, R., & Bilgin, H. (1996). *Okulöncesi eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlerin öğretmenlik tutumlarının incelenmesi*. II. Ulusal Eğitim Sempozyumu Bildirileri. M. U. Atatürk Eğitim Fakültesi. 18-20 Eylül, İstanbul.

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International (CC BY-NC-SA 4.0). For further information, you can refer to <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0>

Ek 1: Öğretmen Adaylarının Meslek Seçim Nedenleri ve Çocuk Algıları

Katılımcı No	Çocuk Tanımı	Çocuk Algısı	Meslek Seçim Nedeni
1	Ailesine bağlı olan, kendi kararları ve yaptırımları olan, ağlayarak veya şirinlikle ailesi üzerinde yaptırımları olan, ailesine bağlı olmakla birlikte kendi hayatın üzerinde söz sahibi olan, bağımlı (0-8 yaş arası), istemediği şeylerde tepkisini koyabilen ve böylelikle söz sahibi olan kişi.	Tepeden Alta: Pasif ve/veya İnsan Zafiyetini İçeren Dairesel: Aktif ve Yaratıcı	İçsel Motivasyon Dış Kaynaklar Özgecil/Alturistik
2	Resmi olarak 0-18 yaş, masumiyet, "öğrenme özgürlüğü olan", kendi başına bir şeyler yaparak keşfeden birey, deneyimlere çok açık, beyninde çok büyük bir boşluk, öğrenmek için çok büyük bir yer olan biri, daha her şeyin başında.	Gelişimsel Olarak Zayıf ve Bağımlı Dairesel: Aktif ve Yaratıcı	İçsel Motivasyon Özgecil/Alturistik Geçmiş Bireysel Deneyimler
3	Çok fazla hayat deneyimi olmayan, yardıma ihtiyacı olan, sonuçlarını düşünmeden hareket eden, bilgiye her zaman için ihtiyacı olan, birbirlerinden farklı özellikleri olan.	Gelişimsel Olarak Zayıf ve Bağımlı	İçsel Motivasyon Özgecil/Alturistik Geçmiş Kişisel Deneyimler
4	Dersten önce "insanın hayat evresinin ilk aşaması", "küçük insan", küçük insan denemeyecek olan, hayatı yetişkinlere göre çok farklı, hayatı somut bir perspektiften ele alan, hayal gücü yetişkine göre çok zengin, başarısızlığa uğramadığı için merakı ve ilgisi körelmemiş.	Altın Yukarı: İnsan Doğasının İyiliğini ve Sağlığını İçeren Dairesel: Aktif ve Yaratıcı	İçsel Motivasyon Özgecil/Alturistik Geçmiş Kişisel Deneyimler
5	İnsanın en saf en masum hali, hiç kirlenmemiş, zihni kirlenmemiş, en zeki, her şeyi bir anda öğrenebilen, kamera gibi kaydeden, olayı farklı boyutta yorumlayabilen, bizim göremediklerimizi görebilen.	Altın Yukarı: İnsan Doğasının İyiliğini ve Sağlığını İçeren Dairesel: Aktif ve Yaratıcı	İçsel Motivasyon Özgecil/Alturistik
6	(Eskiden) evin neşe kaynağı, çok değerli olan, küçüklükte her şeyin oturduğu düşüncesi, kendi utangaçlığının sebebi, yetişkin hayatının temeli olmasının önemi, her söyleneni anlayan.	Gelişimsel Olarak Zayıf ve Bağımlı	Dış Kaynaklar Ödün verme
7	Resmi olarak 0-18 yaşında olan birey, bağımlı olan, aklına geleni söyleyen ve söylediği şeyden mesul bırakılmayan, özgürlüğünü doyasıya yaşayabilen, aileyi oluşturan en temel faktör.	Tepeden Alta: Pasif ve/veya İnsan Zafiyetini İçeren	Ödün Verme Özgecil/Alturistik Geçmiş Kişisel Deneyimler
8	Saf, küçük, kolay kandırılan ve eğlendirilen, sıkıntısı çabuk giderilen, kıyamadığım küçük şeyler.	Tepeden Alta: Pasif ve/veya İnsan Zafiyetini İçeren Gelişimsel Olarak Zayıf ve Bağımlı	Dış Kaynaklar Ödün verme
9	(Öncesinde) gelişimsel olarak eksik, daha az gücü olan, söylenilen şeyleri uygulayan, (sonrasında) hiç güçsüz olmayan ama kısıtlanan, kendi haklarının farkında olmayan ama kendi isteklerini yaptırabilen, belirli güç dengeleri arasında kalmış ama her zaman istediklerini yaptırabilen, bizden farklı yöntemleri olan.	Tepeden Alta: Pasif ve/veya İnsan Zafiyetini İçeren Dairesel: Aktif ve Yaratıcı	Geçmiş Kişisel Deneyimler
10	Aileyi tamamlayan, olması gereken, birey olarak davranılması gereken, neden buradayım diye düşünüyor olabilen.	Tepeden Alta: Pasif ve/veya İnsan Zafiyetini İçeren	İçsel Motivasyon Geçmiş Bireysel Deneyimler
11	(Önceleri) tamamen masum, saf, temiz, böyle doğmuş, bu hayatı tanımaya çalışsan, tatlı, masum, küçük şeyler, bir yandan da çok masum olmayan, bizi kafalarına göre yönlendirebilecek şekilde çok iyi oynayan. Hayata alışmaya çalışsan, rutine, düzene ayak uydurmaya, tanımaya çalışsan.	Altın Yukarı: İnsan Doğasının İyiliğini ve Sağlığını İçeren Tepeden Alta: Pasif ve/veya İnsan Zafiyetini İçeren	Dış Kaynaklar Ödün Verme Geçmiş Bireysel Deneyimler
12	Masumiyet, mutluluk, kutsal bir şey, ayrı muameleyi gerektiren, daha özel olan.	Altın Yukarı: İnsan Doğasının İyiliğini ve Sağlığını İçeren	Özgecil/Alturistik
13	Yol gösterilmesi gereken, bir şeye itilmesi gereken, doğru yolu bulabilmeleri için o kadar geniş bırakılmaması gereken, kötülük ve iyiliği fark edemeyen, kaliteli bir çevrede yetişmesi gereken, farklı özellikleri ve yatkınlıkları olan, manipüle edilmesi gereken, (sonrasında) bizimle farklılıklardan çok benzerlikleri olan.	Tepeden Alta: Pasif ve/veya İnsan Zafiyetini İçeren	Geçmiş Bireysel Deneyimler Özgecil / Alturistik Dış Kaynaklar
14	İnsan yavrusu, bedensel, psikolojik gelişmekte olan, toplumun en temel parçası, sürekli gelişen, hayal gücü inanılmaz zengin, büyüdükçe hayal gücü sınırlanan, tanrısal bilgiyle doğduğu düşünülen, büyüdükçe hayal gücü azalan.	Gelişimsel Olarak Zayıf ve Bağımlı Altın Yukarı: İnsan Doğasının İyiliğini ve Sağlığını İçeren	Ödün Verme
15	(Öncesinde) yardıma muhtaç olan, zor durumda kalan, bir şeylerde yetersiz, deneyimsiz, daha bencil, içinden geldiği gibi davranan, oyun oynayan, eğlenen, söz dinleyen, evin en küçüğü olan.	Gelişimsel Olarak Zayıf ve Bağımlı Tepeden Alta: Pasif ve/veya İnsan Zafiyetini İçeren	Dış Kaynaklar Geçmiş Bireysel Deneyimler